

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
Министарство финансија

Републички секретаријат
за јавне политике

Овај програм финансира
Европска унија

План развоја општине Крупањ 2023-2030.

Крупањ, август 2023. године

САДРЖАЈ:

УВОДНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ.....	4
ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА.....	5
УВОД.....	6
НОРМАТИВНИ И МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР	6
ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ КРУПАЊ 2023-2030.....	7
ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА	11
Географски положај.....	11
Демографска структура	12
Привреда	12
Пољопривреда и рурални развој.....	14
Туризам	15
Урбанизам и просторно планирање.....	15
Саобраћајна и телекомуникациона инфраструктура	16
Снабдевање водом за пиће.....	17
Канализациона мрежа	17
Животна средина.....	18
Управљање отпадом	19
Енергетика.....	20
Социјална политика	20
Здравствена заштита	22
Образовање.....	23
Омладина	24
Култура	24
Спорт	25
ВИЗИЈА ОПШТИНЕ КРУПАЊ 2023-2030.....	25

ВЕЗА ПРИОРИТЕТНИХ ЦИЉЕВА ОПШТИНЕ КРУПАЊ, ЦИЉЕВА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА И ПРЕГОВАРАЧКИХ ПОГЛАВЉА СА ЕУ	25
ПРЕГЛЕД РАЗВОЈНИХ ПРАВАЦА И ПРИОРИТЕТНИХ ЦИЉЕВА СА КЉУЧНИМ МЕРАМА.....	35
ОКВИР ЗА СПРОВОЂЕЊЕ, ПРАЋЕЊА СПРОВОЂЕЊА, ИЗВЕШТАВАЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПЛАНА РАЗВОЈА	70
ТАБЕЛЕ, СЛИКЕ И ГРАФИКОНИ.....	72

УВОДНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ

Поштовани грађани,

План развоја општине Крупањ је кровни документ развојног планирања, који, у складу са визијом којој тежимо, у периоду од 2023. до 2030. године, препознаје потребе наше локалне заједнице и дефинише правце у којима треба да усмеравамо будуће инвестиције.

Наша визија је да општина Крупањ континуирано напредује и пружа квалитетне услуге грађанима, а са развијеном инфраструктуром обезбеђује стабилан привредни развој и пружа висок квалитет живота својим грађанима. Општина је привлачно место за инвеститоре где се подржава предузетништво и мала и средња предузећа, развој пољопривреде, уз очување животне средине где се одговорно управља природним ресурсима. Крупањ је препознатљива туристичка дестинација која привлачи посетиоце из земље и иностранства са развијеним културним и спортским садржајима.

Наша општина обилује пределима нетакнуте природе, богатим културно-историјским наслеђем, стално унапређује и развија туристичку понуду и већ се препознаје као туристичка дестинација.

Дугорочни циљ је да Крупањ има стабилну и јаку привреду у еколошки очуваној животној средини, да обезбедимо повећање запослености, као и да обезбедимо несметан урбани и рурални развој наше Општине.

У таквом амбијенту очекујемо да ће животни стандард становника општине Крупањ имати сталну тенденцију раста.

Документ који је пред вама плод је заједничког рада представника грађана, релевантних институција, привреде, невладиног сектора и локалне самоуправе. Рађен је у складу са Законом о планском систему Републике Србије, према прописаним процедурама и методологијама, а садржи кључне одреднице развојних активности општине.

Реализацију процеса израде пратила је стручна помоћ експерата Сталне конференције градова и општина обезбеђених уз подршку Европске Уније кроз програм EU Exchange 6. Свима који су помогли израду овог свеобухватног развојног документа изражавам захвалност, уверен да ћемо заједнички радити на реализацији постављених циљева.

С поштовањем,

Иван Исаиловић
Председник општине Крупањ

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

<i>ЗПС</i>	Закон о планском систему
<i>ЈЛС</i>	Јединица локалне самоуправе
<i>ЕУ</i>	Европска унија
<i>ППП</i>	Припремно предшколски програм
<i>ЦСР</i>	Центар за социјални рад
<i>СКГО</i>	Стална конференција градова и општина
<i>РСЈП</i>	Републички секретаријат за јавне политике
<i>ЦОР</i>	Циљеви одрживог развоја (Агенда 2030)
<i>АПР</i>	Агенција за привредне регистре
<i>ЈКР</i>	Јавно комунално предузеће
<i>ОИЕ</i>	Обновљиви извори енергије
<i>ПУ</i>	Предшколска установа
<i>ОШ</i>	Основна школа
<i>СШ</i>	Средња школа

УВОД

НОРМАТИВНИ И МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР

Последњих година, сведоци смо неусклађеног и неуједначеног процеса планирања којим су локалне самоуправе, на крајње различите начине, усмеравале употребу локалних ресурса и дефинисале своје развојне правце. Стихијско планирање било је омогућено недостатком јединственог националног оквира који би исто уредило, стога је оптимално планирање дуго било онемогућено. Влада Републике Србије је 2018. године усвојила **Закон о планском систему**¹ (у даљем тексту: Закон), којим се детаљно уређују обавезе органа локалне власти и свих осталих учесника у планском систему у смислу планирања јавних послова који су у њиховој надлежности. Законом се постиже усклађеност и уједначеност процеса планирања и синхронизованог дефинисања развојних праваца на свим нивоима управљања, што омогућава један уједначен општи приступ и уређен концепт планског система који до сада није било могуће успоставити. Спровођењем Закона, актуелни процес планирања биће замењен ефикасним, транспарентним и координисаним системом, који обухвата кључне аспекте социјалне и економске развојне политике, регионалног и просторног развоја, уз оптимално коришћење буџетских средстава и обезбеђење одрживог раста и развоја Републике Србије. Закон уређује, како врсту докумената и надлежности када је реч о изради и усвајању, тако и методолошка правила, систем консултација и сам процес имплементације. Ближе га дефинишу и две пратеће Уредбе, а то су *Уредба о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика*² и *Уредба о методологији за израду средњорочних планова*³. Усвојени Закон је предвидео да свака ЈЛС треба да усвоји **План развоја јединице локалне самоуправе** као и **средњорочни план**. План развоја је, у смислу закона, дугорочни документ развојног планирања, који за период од најмање 7 година усваја Скупштина ЈЛС на предлог већа ЈЛС. Средњорочним планом се, с друге стране, операционализује план развоја ЈЛС и омогућује годишње извештавање о имплементацији плана развоја ЈЛС.

Може се закључити да се данас ЈЛС у Србији налазе у транзитној фази из постојећег у плански период који је у законодавном и методолошком контексту системски уређен, чиме се уводе тектонске промене у досадашњу праксу управљања развојем. План развоја представиће профиле заједница јединица локалних самоуправа реалније него што су то до сада чинила претходна кровна стратешка документа и усмераваће их на путу развоја. То значи да је пред локалним самоуправама велики изазов да успостављање ефикаснијег механизма управљања, омогуће достизање жељеног стања.

Општина Крупањ је у мају 2022. године приступила процесу израде Плана развоја за период 2023 – 2030. у складу са Законом о планском систему Републике Србије. Стручну подршку у изради Плана развоја општине Крупањ 2023-2030. пружала је Стална конференције градова и општина (СКГО), кроз програм **EU Exchange 6 „Повећање кредибилитета планирања, програмског буџетирања и контроле извршења јавних**

¹ „Службени гласник РС“, број 30 од 20. априла 2018.

² „Службени гласник РС“, број 8 од 8. фебруара 2019.

³ „Службени гласник РС“, број 8 од 8. фебруара 2019.

расхода на локалном нивоу у Србији“. Програм EU Exchange 6 финансира Европска унија у оквиру националног Програма ИПА 2019 и спроводи се у режиму директног управљања, што значи да Делегација ЕУ у Србији има најзначајнија управљачка овлашћења. Кључне ресорно надлежне институције на националном нивоу јесу Министарство финансија и Републички секретаријат за јавне политике, уз Министарство државне управе и локалне самоуправе и Министарство за европске интеграције. Као и у претходним фазама Програма EU Exchange 6, СКГО има улогу имплементационог партнера.

План развоја општине Крупањ 2023-2030. је донет на 25. седници Скупштине Општине Крупањ, одлуком Ибр. 110-34/2023 од 18.08.2023. године.

ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ КРУПАЊ 2023-2030.

Процес израде Плана развоја општине Крупањ 2023-2030. године спроведен је кроз неколико кључних фаза, поштујући методологију и инструкције дате у оквиру Смерница за израду планова развоја јединица локалне самоуправе, као елементе дефинисане Законом о планском систему Републике Србије и пратећих уредби. Фазе процеса израде имају јасну хронологију, завршетком једне фазе започиње друга фаза. Јавне консултације су једина активност која је континуирана и која је била укључена у све фазе израде Плана развоја.

Општина Крупањ је приликом израде Плана развоја за период 2023– 2030. у потпуности поштовала методологију и инструкције дате у оквиру Смерница за израду планова развоја ЈЛС, као и елементе дефинисане Законом о планском систему Републике Србије и пратећих уредби. Процес израде Плана развоја у смислу фаза и њихових међусобних веза представљен је на слици 1.

Слика 1. Процес израде Плана развоја

Извор: Смерница за израду планова развоја јединица локалне самоуправе

Процес израде Плана развоја општине Крупањ обухвата пет главних активности:

1. Припремне активности;
2. Израда прегледа и анализе постојећег стања;
3. Дефинисање визије;
4. Дефинисање приоритетних циљева;
5. Дефинисање мера за достизање циљева;
6. Дефинисање институционалног оквира за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја;
7. Јавна расправа о Нацрту Плана развоја и достављање Предлога Плана развоја Скупштини на разматрање и усвајање.

❖ ПРИПРЕМНЕ АКТИВНОСТИ

Припрема и организација процеса била је прва фаза у процесу израде Плана развоја општине Крупањ за период 2023 – 2030. Наведена фаза трајала је од јуна до септембра 2022. године. Ову фазу чине све активности од доношења Одлуке о покретању израде Плана развоја, до почетка израде прегледа и анализе тренутног стања. У наведеном периоду општина Крупањ је спровела следеће:

- Општина Крупањ је приступила изради Плана развоја општине Крупањ у складу са одредбама Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 30/18) и донела скупштинску **Одлуку о приступању изради Плана развоја** општине Крупањ 28. јуна 2022. године („Службени лист Општине Крупањ“ бр 14/22);
- За спровођење израде документа 11.07.2022. године именован је **Координациони тим** испред Општинске управе, са улогом да координира и надзире процес израде Плана развоја, да разматра План развоја који је по фазама припреме предложен од стране тематских радних група и да прослеђује документ на даљу надлежност. Тим чине Координатор и 11 чланова;
- Формиране су и три **тематске радне групе** 02.08.2022. године за израду Плана развоја које чине представници Општинске управе, стручњаци ангажовани у администрацији, јавним институцијама, јавним предузећима, установама, организацијама цивилног друштва, као и остали представници из јавног, приватног и цивилног сектора. Радне групе су формиране по следећим областима:

- (1) Радна група за развој инфраструктуре, комуналне делатности и заштиту животне средине;
- (2) Радна група за унапређење јавне управе и друштвене делатности;
- (3) Радна група за економски развој (привреда, пољопривреда, туризам);

- На званичној интернет презентацији општине Крупањ⁴ постављен је банер **”План развоја општине Крупањ за период 2023 – 2030.”** у оквиру ког су током целокупног процеса, објављивана документа и друге битне информације за све учеснике у процесу, али и све грађане;
- Одржане су **прве консултације Координационог тима** у циљу израде Матрице заинтересованих страна и формирања Партнерског форума. Идентификовани су најважнији актери и анализиран је њихов утицај и значај. На основу анализе заинтересованих страна, успостављен је Партнерски форум (најшире консултативно тело у процесу);

❖ **ИЗРАДА ПРЕГЛЕДА И АНАЛИЗЕ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА**

Израда прегледа и анализе постојећег стања указала је на чињенице **где се општина Крупањ тренутно налази** када је у питању стање његовог локално економском развоја и развојних потенцијала, а на основу прикупљених и обрађених података из примарних и секундарних извора у оквиру кључних развојних сектора. У фази прегледа и анализе постојећег стања посебна пажња посвећена је **евалуацији имплементације претходно реализованих планских и стратешких докумената**, донетих и реализованих у претходном планском периоду.

На крају ове фазе, одржана је **радионица за израду SWOT анализе** и идентификовање кључних проблема и узрока тих проблема у следећим областима: економски развој, друштвене делатности, јавна управа, инфраструктура и заштита животне средине. Захваљујући овом алату, омоћућило се мапирање кључних проблема на које се треба фокусирати, како би се идентификовали кључни развојни ресурси подручја на којима је План развоја установљен. По успешној реализацији овог дела процеса, приступило се припреми будућих корака који су подразумевали дефинисање визије и даље консултације са тематским радним групама и заинтересованим странама, коришћењем brainstorming методе.

❖ **ДЕФИНИСАЊЕ ВИЗИЈЕ, ПРИОРИТЕТНИХ ЦИЉЕВА И МЕРА**

Дефинисање визије је спроведено у оквиру консултативног процеса који је вођен у формату дискусије са тематским радним групама о компаративним предностима општине Крупањ и кључним потенцијалима за развој на које се треба ослонити у планирању. Визија према томе представља с једне стране жељено, али са друге стране и реално стање, чијем се достизању тежи на крају планског периода. Општина Крупањ је према томе дефинисала своју развојну визију на којој почива овај документ и којом ће имплементација бити вођена.

---

⁴ <http://www.krupanj.org.rs/>

Након тога, тематски радни састанци вођени су у правцу дефинисања **логике интервенције Плана развоја**, што је подразумевало организовање радионица за дефинисање **приоритетних циљева**, а потом и за дефинисање **мера** за достизање приоритетних циљева.

Приоритетни циљеви су дефинисани коришћењем SMART логике (S (specific)-специфични, M (measurable)-мерљиви, A (achievable)-достижни, R (realistic)-реални, T (time constrained)-временски одређени). На нивоу приоритетних циљева дефинисани су показатељи учинка за које су утврђене почетне - базне вредности, циљане вредности - вредности којима се тежи на крају планског периода и извори који поткрепљују наведене квантификоване показатеље. Код формулисања приоритетних циљева и избора показатеља учинка, узете су у обзир правне тековине и јавне политике ЕУ као и веза са УН Агендом 2030 која дефинише глобалне Циљеве одрживог развоја (ЦОР).

Поштујући законску регулативу којом се прописује процес планирања на локалном нивоу, План развоја општине Крупањ препознаје следеће **мере јавних политика**: регулаторне, којима се фискалне мере (субвенције, порези и друго) и друге финансијске и нефинансијске мере; информативно-едукативне (информационе и образовне кампање и друго); институционално управљачко организационе које подразумевају формирање нових и укидање постојећих институција, промене организационе структуре одређених субјеката, промене броја и компетенција запослених и др; обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.). На радионицама које су са тематским радним групама одржане на тему дефинисања мера, извршена је идентификација носилаца реализације мера за све приоритетне циљеве, рокови реализације, процена потребних финансијских средстава и извора финансирања.

❖ **ДЕФИНИСАЊЕ ИНСТИТУЦИОНАЛНОГ ОКВИРА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА, ИЗВЕШТАВАЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПЛАНА РАЗВОЈА**

У процесу израде Плана развоја општине Крупањ, последња радна фаза је подразумевала **дефинисање управљачког оквира за спровођење Плана развоја**, што представља институционални механизам за праћење спровођења, извештавање и вредновање постигнутих учинака, у циљу повећања ефикасности имплементације, као и шанси за достизање дефинисаних приоритетних циљева, чиме се одговорност утврђује унутар јединице локалне самоуправе.

❖ **УСВАЈАЊЕ И ОБЈАВЉИВАЊЕ ПЛАНА РАЗВОЈА**

Процес усвајања Плана развоја од стране Скупштине општине Крупањ, као и његово званично објављивање је формално омогућило почетак имплементације планског документа. Томе је претходила јавна расправа о нацрту документа, у оквиру које се ширира локална заједница упознала са садржајем документа. Тиме се окончао консултативни

процес и финализовала коначна верзија Плана развоја. Јавна расправа о Нацрту Плана развоја је отворена 28.06.2023.године, у трајању од 20 дана и за то време се документ могао погледати и преузети са званичне интернет презентације Општине, са циљем добијања додатних коментара, предлога и мишљења од заинтересованих страна. О спроведеној Јавној расправи припремљен је Извештај и исти је приложен је уз усвојени Нацрт плана развоја општине Крупањ од стране Општинског већа, приликом његовог подношења Скупштини општине на усвајање.

Одлуком Скупштине општине Крупањ Ибр. 110-34/2023 од 18.08.2023. године, усвојен је План развоја општине Крупањ за период 2023-2030. као највиши документ развојног планирања на нивоу јединице локалне самоуправе.

ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

Географски положај

Општина Крупањ се налази у Западној Србији, у Мачванском округу, под обронцима планина Јагодње, Борање и Соколске планине. Крупањ је административни центар брдско-планинске области Рађевина и заузима њен највећи део. Први пут се помиње у дубровачким списима из 1417. године, док је градом је проглашен 6. октобра 1949. године. Општину Крупањ чине 23 насељена места, од којих су 22 сеоска насеља. Укупна површина подручја општине Крупањ износи (34.201 хектара) 342,01 км². Крупањ лежи на 289 метара надморске висине, на 44°14' северне географске ширине и 17°03' источне географске дужине. Удаљен је 150км од Београда, док му је најближи већи град Лозница, удаљености свега 28км. Крупањ је погранична општина, удаљена 30км од суседне Босне и Херцеговине.

Слика 2. Географски положај општине Крупањ

Извор: Званична интернет страница општине Крупањ
<http://www.krupanj.org.rs/index.php?id=60>

Демографска структура

На основу процене становништва за 2021. годину, Општина Крупањ има 14.759 становника⁵, што показује **смањење броја становника** за око 2,500 (-14,45%) у односу на званични податак из последњег Пописа становништва који је спроведен 2011. године када је Општина имала 17.295 становника, док је само насеље Крупањ имало 4.429 становника. Према прелиминарним резултатима пописа из 2022. године укупан број становника општине је 14.569, па је смањење броја становника и веће и износи 2.726 (-15,76%) у односу на претходни попис. Општина Крупањ има густину насељености од 51 становника на 1 км² што је знатно мање од републичког просека који износи 93 становника на 1 км². Од укупног броја становника, градско становништво чини 25,6%, док сеоско становништво чини 74,3%. Забрињавајући је демографски податак да је **број становника у константном опадању**. Број деце и одраслих опада, док **број старог становништва расте**. Просечна старост становништва у општини Крупањ у 2011. години је износила **42,9 године**, што је више у односу на просечну старост на нивоу Републике Србије, која бележи 41,2 године. Највећи проблем општине Крупањ у досадашњем развоју је тај што и градска и сеоска насеља губе становништво. Узроци за то су очигледни: **негативан природни прираштај и гравитациони утицај већих урбаних центара у региону**.

Табела 1. Упоредни преглед структуре становништва по старосним групама, по пописима становништва из 1991., 2002. и 2011. год

Групација	1991.	2002.	2011.
Деца и омладина (0-14 година)	4.431	3.346	2.728
Одрасли (15-65 година)	15.431	13.527	12.212
Стари (65 и више година)	2.017	3.160	3.052

Извор: Републички завод за статистику

Привреда

Општина Крупањ има степен развијености испод 60% републичког просека, односно припада групи **изразито недовољно неразвијених општина**. У оквиру старе фабрике текстила "Крупањка" отворене су две нове фабрике, прва за производњу ХТЗ опреме, а друга за производњу радних одела, „JUGOTEX“ д.о.о. и „Stim Import“. Такође, отворена је и фабрика „Line Oil“ која се бави производњом уља и мазива. Кроз приказ података АПР-а о подстицајним мерама за регионални развој које је користила општина Крупањ у периоду од 2018. до 2021. године приметан је **недостатак инвестиција** у подстицање производње у 2021 години. Изостанак инвестиција у сегменту подстицања производње ће утицати на поново заустављање привредног раста општине Крупањ. Како лежи у котлини, окружен планинама и испресецан је са 4 реке, те је у близини границе са Босном и Херцеговином, положај Крупања је веома повољан за развој различитих привредних грана. Крупањ је добро повезан путном инфраструктуром са већим околним градовима, а од ауто пута је удаљен 100км. Кроз своју историју, Крупањ је био значајно рударско и трговачко место,

⁵Извор: Републички завод за статистику, <https://www.stat.gov.rs>

управо захваљујући свом географском положају. Данас су **најзаступљеније привредне гране прерађивачка индустрија и грађевинарство, као и текстилна индустрија која бележи значајан развој. Становништво се додатно бави пољопривредом која представља значајну привредну грану.** На основу података Агенције за привредне регистре (АПР) у 2021. години у Крупњу је било активно **112 привредних друштава.**

Табела 2. Број привредних друштава у 2021. год. на територији Општине Крупњак

Број привредних друштава	2018	2019	2020	2021
Активних	120	108	108	112
Новооснованих	5	3	2	9
Брисаних / угашених	4	15	2	5

Извор: Агенција за привредне регистре, <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/>

Расположиви подаци из АПР-а указују да су у 2020. години привредна друштва у Крупњу запошљавала 478 лица и остварила пословни приход од 3,6 милиона РСД (око 30 хиљада ЕУР). Велики број привредних друштава бележи пословање са губитком. У 2020. години је било 18 привредних друштва (20,4%) са нето губитком, од којих је 12 (13,6%) пословало са губитком изнад висине капитала. Према подацима АПР-а из 2021. године, у Крупњу послује 739 предузетника, од којих је 140 новоосновано, док је 94 брисано из регистра. Када је у питању стање на тржишту рада, највећу тражњу бележи прерађивачка индустрија, затим грађевинска индустрија, те трговина на велико и мало. Иако је општина Крупњак кроз своју историју била значајно рударско место, рударство обухвата веома мали број запослених. Тржиште рада је значајно потпомогнуто државним установама у којима је запослен велики део радног становништва. Значајна привредна грана је и **пољопривреда која је примарна делатност великог броја становника.** На основу података са АПР-а, општина Крупњак бележи благи тренд **повећања броја запослених** из године у годину. У Крупњу је 2021. године запослено 8,3% више него 2018. године. На основу података о броју запослених лица⁶ закључује се да у 2021. постоји пораст у категорији лица која обављају пољопривредну делатност (565) у односу на 2020. (512), док је број предузетника, лица запослених код предузетника као и оних који обављају самосталну делатност у 2021. у благом опадању у односу на 2020. годину, са 1.073 на 1.008. Према доступним подацима Републичког завода за статистику и АПР-а, у Крупњу је у 2021. години регистровано 1.589 незапослених лица од којих је 830 жена и 759 мушкараца, што је уједно и показатељ да је **више жена незапослено у односу на мушкарце.** Приметно је да **број незапослених лица бележи благи тренд опадања.** Тако је у 2021. години број незапослених лица мањи за 190, што представља 10% мање у односу на 2018. годину. Свакако, овај податак кореспондира са смањењем броја становника у општини Крупњак којих је према проценама становништва за 2021. годину мање за 14,45%, односно 2.500 у односу на податке са последњег пописа становништва 2011. године.

⁶Извор: Републички завод за статистику, <https://www.stat.gov.rs>

Расположиви подаци указују да је присутан **пораст зарада** запослених. Упоређујући податке из марта 2018. године са подацима из марта 2022. године просечне нето зараде на нивоу општине Крупањ су увећане за 17.428 РСД, односно 47,3%, док су просечне бруто зараде оствариле раст од 24.269 РСД, односно 47,9%. Када се упореде подаци, видимо да зараде у општини Крупањ прелазе 70% од просека Републике Србије, што није у сагласности са степеном развоја ЈЛС.

Табела 3. Просечне зараде по запосленом за Општину Крупањ, у РСД

Индикатор		2018/3	2019/3	2020/3	2021/3	2022/3
Крупањ	Просечна нето зарада	36.804	38.445	43.379	47.825	54.232
	Просечна бруто зарада	50.605	52.844	59.829	65.852	74.874
Р. Србија	Просечна нето зарада	49.400	54.271	65.289	74.664	73.114
	Просечна бруто зарада	68.251	74.755	89.894	102.781	100.937

Извор: Републички завод за статистику

Пољопривреда и рурални развој

Пољопривредно земљиште чини највећу површину територије општине Крупањ са 35,8% укупне површине. **Структуру пољопривредног земљишта највише чини обрадиво земљиште (47,9%),** затим ливаде и пашњаци (30,9%), воћњаци и виногради (19,3%), **док најмањи део, тачније 1,7% чине окућнице и остали засади.** **Ограничавајући фактор у развоју пољопривреде представљају уситњени поседи.**

На простору општине Крупањ пољопривреда је доминантна привредна делатност, највећи део пољопривредног (преко 95%) и шумског земљишта (71,1%) су приватна својина. На територији Општине постоји 12,5 хиљада хектара под шумом, а просечна запремина дрвета износи 26,3 хиљаде кубних метара. Већина шума је у приватном власништву 9.010 хектара, док се преосталих 3.510 хектара налази у државном власништву. На основу података из Републичког завода за статистику, за август 2022 у општини Крупањ регистровано је 4.090 пољопривредних газдинстава. Према структури производње приметно је да су **ратарство, воћарство и сточарство најзаступљеније гране пољопривреде.** Од пољопривредних култура, када је воће у питању, **најзаступљенија је малина, а потом шљива.** Највише су заступљени мали засади испод 1 хектара што важи за све воћарске културе у Крупању. Када је поврће у питању, највише се гаји **кромпир** коме изузетно погодују микроклиматски услови. Иако се пољопривредом бави 64% становништва, велики број газдинстава остаје ван званичних токова тј. бави се некомерцијалном пољопривредом. Иако су природни услови повољни, приноси на парцелама су значајно испод просека појединачне културе, чему доприноси слаба примена агротехничких мера, а што је нарочито условљено и чињеницом да се **пољопривредом претежно баве старачка домаћинства.**

Иако је у Крупњу присутно диверзификовано сточарство као пољопривредна грана, једино је регистрован промет говеда и млека. Како постоји већи број пријављених грла оваца и свиња, те и живине, постоји неусаглашеност података структуре пољопривредних производа, те продаје и откупа истих. Додатно, значајан је и број грла који се производи за сопствене потребе.

Најзаступљенија старосна групација пољопривредних произвођача у Крупњу су произвођачи преко 65 година старости, док је изузетно мали број младих који су носиоци пољопривредне производње.

Реализована средства за пољопривреду и рурални развој су у 2019. години износила 5,55% укупног расхода буџета Општине, док су се у 2021. години смањила на 3,76%.

Туризам

Основни потенцијал за развој туризма у Крупњу представљају природне лепоте, умерена клима, недостатак индустрија које утичу на неповољан ваздух, као и бројна културно-историјска знамења из богате историје Општине. **У Крупању постоје услови за развој спортско-рекреативног туризма, излетничког, сеоског, ловног туризма. Општина је званично проглашена за туристичко место,** а од 2022. године издваја средства за субвенције у туризму, у складу са буџетским могућностима. Поред тога општина Крупањ поседује туристичку организацију и улаже значајна средства у развој спортске и туристичке инфраструктуре. Општину Крупањ посећују углавном домаћи туристи, док се посете страних туриста највише бележе током 2019. године (78 туриста). У 2020. години није било страних туриста, а забележен је значајан пад и у броју домаћих туриста (2.992) у односу на 2018. (5.888) и 2019. (6.769) годину. Када је у питању број ноћења туриста, највећи број су забележили домаћи туристи. Просечна дужина боравка гостију у овој области у 2020. години бележи 3,8 дана, што је више него републички просек који износи 3,15 дана.

Урбанизам и просторно планирање

Крупањ припада локалним урбаним центрима у руралном подручју, који су претежно монофункционални и немају довољно капацитета да би активно и подстицајно деловали на окружење, који су се развили у пограничним и брдскопланинским деловима Србије, али и у мањим унутрашњим котлинама средишњег дела Србије. Додатно отежавајућа околност је недовољна саобраћајна доступност. Спровођење поверених послова који произилазе из Закона о планирању и изградњи на територији општине Крупањ реализује Општинска управа⁷ кроз Одсек за спровођење обједињене процедуре, планирање и изградњу. Просторним планом општине Крупањ дефинише се намена земљишта са основном поделом на: изграђено грађевинско земљиште, пољопривредно, шумско и водно земљиште. Грађевинско земљиште је основ развоја насеља и као такво захтева посебно управљање. Карактеристике га формирање цена на бази тржишта грађевинских парцела која вишеструко превазилазе вредности пољопривредног и шумског земљишта. Цена грађевинског земљишта, односно парцела на овом подручју формира се и

⁷ Званична презентација општине „Крупањ“ <http://www.krupanj.org.rs/index.php?id=4>

по низу неекономских фактора будући да се ретко отуђује због снажних традиционалних веза становништва за родним крајем. Генерална урбанистичка решења из ППР-а за насеље Крупањ (покрива територију од 543 хектара), поред поделе на просторне зоне одређене планираним претежним начином коришћења простора, утврђена су дефинисањем основних намена земљишта, грађевинског подручја као и намена површина које су претежно планиране у оквиру грађевинског земљишта. Све основне намене земљишта заступљене су у границама обухвата плана. Постојећи грађевински реон је коригован у циљу методолошког усаглашавања, и проширен у складу са постојећом изграђености простора, чиме су се стекли услови за легализацију и даљу планску изградњу.

Саобраћајна и телекомуникациона инфраструктура

Велики део општине Крупањ је брдско-планински, локални и некатегорисани путеви и деонице регионалних путева су великог подужног и попречног нагиба са ограничавајућим и отежаним могућностима и условима организовања и продуктивног коришћења расположивих површина. Саобраћајно посматрано, општина Крупањ је на правцу друмске везе средње Србије са делом западне Србије са доминантним друмским саобраћајем. Друмску инфраструктуру општине Крупањ чини мрежа постојећих саобраћајница. Правцем запад – исток пролази државни пут 1 реда М-4: Лозница-Ваљево који представља основну друмску везу Крупања са окружењем. Како се посматрана територија налази на западном делу Републике Србије, у оквиру Мачванског округа, то се унутар ње, са аспекта шире целине, одвијају транзитни саобраћајни токови, повезујући погранична подручја Мачванског округа у околини Лознице са Ваљево и даље ка осталим деловима Републике. Истовремено, пут М-4 представља, поред везе преко Ужица, и друмску везу Републике Српске, односно Босне и Херцеговине са централним деловима Републике Србије.

Мрежу друмских саобраћајница чине општински путеви (локални путеви) укупне дужине од око 225км и некатегорисани путеви (сеоски, пољски, шумски и сл.) укупне дужине од око 350км. Како постоји велики број некатегорисаних путева, који обухватају атарске и приступне путеве којима се повезују радне пољопривредне и друге површине са насељима, изградња и одржавање ових путева зависи од потреба и саставни су део укупног инфраструктурног уређења Општине. Оваква путна мрежа обезбеђује задовољавајуће саобраћајне везе Општине са осталим подручјима, међутим, стање коловоза код регионалних и локалних путева је незадовољавајуће. Укупна дужина локалних путева од 224,7 км је са савременим коловозом у дужини од само 74,7 км што представља 33,24%. Постоје и некатегорисани путеви са укупном дужином од 346,3 км, од чега је асфалтирано 13,72 км.

Табела 4. Преглед развоја инфраструктуре 2011-2022 година

Параметри развоја инфраструктуре у ЈЛС	2011	2020
Дужина путева (км)	342,65	325,14
Густина путева (км/км ²)	1,00	1,00

Извор: РСЈП Аналитички сервис за ЈЛС

Најважнији путни правци Општине су: Крупањ-Лозница-Шабац-Београд; Крупањ-Завлака-Текериш (на Церу)-Шабац-Београд; Крупањ-Ваљево-Београд. Кроз територију општине Крупањ пролази 81,6км асфалтираних државних путева.

Када је реч о телекомуникационој инфраструктури, оптичким кабловима су повезана сва насеља у Општини, те покривеност мобилном телефонијом износи око 60%.

Снабдевање водом за пиће

Градски водовод је изграђен само за средиште општине – Крупањ, те не обезбеђује снабдевање становништва квалитетном пијаћом водом. Месни водоводи су урађени за централне зоне два највећа села Завлака и Бела Црква. Домаћинства у осталим насељеним местима снабдевају се водом са сопствених бунара, или из заједничких резервоара на које је прикључено у просеку по 5 домаћинства. **У општини Крупањ 36,7% укупног броја домаћинстава су била прикључена на јавни водовод у 2020. години, што је сврстава међу 10 општина са најнижим обухватом у Републици Србији.** Просек за Мачванску област износи 65,54%, што показује да је Општина далеко испод просека области којој припада.

У току летњих месеци када су потребе за водом најизразитије, изворишта Голубац и Брштица немају довољан капацитет за уредно водоснабдевање, док је капацитет изворишта Лазе задовољавајући, али су проблем трошкови будући да пумпање сирове воде захтева велике количине електричне енергије, али и због чињенице да се ремонти врше на неприступачним теренима.

Месни водовод за део насеља Бела Црква изграђен је 1981 године. Извориште се налази на надморској висини од 257,50 метара и удаљена је око 4км од центра. Снабдевање водом центра насеља Завлаке односно око 80 домаћинстава обезбеђено је са локалног јавног водовода изграђеног 1977 године. Каптажа врела Златановац налази се на на надморској висини од 193 метара. Захваћена количина воде са врела од 0,5- 0,6 л/с не задовољава укупне потребе до сада прикључених становника.

У 2021. години, проценат физичко-хемијске неисправности износио је 0,5%, исто као и у 2020. и 2019. години. Упоредним прегледом може се закључити да већина ЈЛС, са којима се Општина пореди, има већи проценат физичко-хемијске неисправности од општине Крупањ.

Канализациона мрежа

Градска фекална канализациона мрежа постоји једино у једном делу насеља Крупањ. У самој Општини није адекватно решено одвођење отпадних вода, које се директно излучују у речна корита. У насељу Крупањ од улице Змајевац до Фабричке улице на 2/3 града постоји канализација за одвођење атмосферских вода али се атмосферске воде изливају у речне токове без пречишћавања⁸. Предвиђена је изградња два нова постројења за

⁸ Локални еколошки акциони план Општине Крупањ
http://www.krupanj.org.rs/index.php?id=55&file=tl_files/portal/krupanj_doc/LEAP%20Krupanj%202016..doc

пречишћавање отпадних вода и проширење канализационе мреже⁹. Свега **28,5%** од укупног броја домаћинстава у општини Крупањ била су прикључена на канализацију у 2020. години. Републички просек је у 2020. години износио 47,53% док је просек за Мачванску област био 31,36%¹⁰.

Такође, по броју прикључка на водоводну и канализациону мрежу, општина Крупањ се налази знатно испод просека Републике Србије, и испод просека 12 ЈЛС са којима је направљен упоредни преглед.

Животна средина

На територији општине Крупањ се налази велики број Споменика природе. Споменик природе Стабло липе Бела црква, којим управља Библиотека Политика, затим Група стабала Добри поток, чије је управљање у надлежности СПЦ Добри поток, и Ковачевића пећина, којом управља Туристичко-спортска организација општине Крупањ. Општи резерват природе Данилова коса налази се под управљањем ЈП Србијашуме.¹¹ Општина Крупањ је издвојила 3.723.326 динара за функцију 540 заштиту биљног и животињског света и крајолика у 2019. години што је износило 0,68% укупних расхода. Процент укупних буџетских расхода за ову намену за све ЈЛС које је СКГО подржала при изради планова развоја је у истом периоду износио 1,86%. Буџетом за 2022. годину предвиђени су издаци у износу од 7.873.934 динара. Ова средства су трошена за комуналну делатност зоохигијене.

Крупањ нема покривеност државном мрежом за аутоматски мониторинг стања квалитета ваздуха у Републици Србији, ни у 2019¹², ни у 2020 години.¹³ Такође, није покривен ни Годишњим извештајем о загађености урбаног ваздуха на територији Републике Србије мерене у мрежи институција јавног здравља у 2019.¹⁴ и 2020.¹⁵ години. На територији Општине нема сталног мониторинга, када је реч о квалитету ваздуха, већ Институт заштите на раду из Новог Сада спроводи периодична мерења. Резултати мерења током лета и зиме указују на разлике у присуству оксида азота, оксида сумпора, чађи и таложних материја, које, у већини случајева, не прелазе граничне вредности. Разлог томе је мали број фабрика, ћумурана, као и котларница, као и чињеница да се у индивидуалним ложиштима највише користи дрво за огрев. Не постоје већи индустријски загађивачи на територији Општине, тако да не долази до значајних загађивања атмосфере. Мања

⁹ <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/57/srbija-danas/4477157/krupanj-medju-prvima-pocinje-projekte-za-cistiju-zivotnu-sredinu.html>

¹⁰ Без Прешева и Бујановца због података упитног квалитета.

¹¹ Извод из Централног регистра - заштићена подручја, Завод за заштиту природе Србије, <https://www.zzps.rs/wp/centralni-registar/>

¹² Годишњи извештај о стању квалитета ваздуха у Републици Србији за 2019 годину. Агенција за заштиту животне средине, 2020. http://www.sepa.gov.rs/download/izv/Vazduh_2019.pdf

¹³ Годишњи извештај о стању квалитета ваздуха у Републици Србији за 2020 годину. Агенција за заштиту животне средине, 2021. http://www.sepa.gov.rs/download/izv/Vazduh_2020.pdf

¹⁴ Годишњи извештај о загађености урбаног ваздуха на територији Републике Србије мерене у мрежи институција јавног здравља у 2019. Институт за јавно здравље Србије “Др Милан Јовановић Батут”, 2020. <https://www.batut.org.rs/download/izvestaji/higijena/GodisnjiIzvestajVazduh%202019.pdf>

¹⁵ Годишњи извештај о загађености урбаног ваздуха на територији Републике Србије мерене у мрежи институција јавног здравља у 2020. Институт за јавно здравље Србије “Др Милан Јовановић Батут”, 2021. <https://www.batut.org.rs/download/izvestaji/higijena/Godisnji%20izvestaj%20vazduh%202020.pdf>

загађења ваздуха, последица су грејања (котларнице и индивидуална ложишта), саобраћаја на регионалним путевима, као и појединих производних процеса. Штетне материје које настају сагоревањем чврстих и течних горива, специфични продукти технолошких процеса, улична прашина и друге делатности људи загађују атмосферу. Ваздух у насељу бележи навећу загађеност у току зиме. Појас уз саобраћајнице у самом насељу представља линијски извор загађења животне средине.

Управљање отпадом

Када су у питању физичка лица, **отпад се из домаћинстава организовано прикупља у урбаним деловима насеља Крупањ (95%), али и у селима која су смештена уз ободне места.** Због велике разуђености и специфичности терена, прикупљање чврстог комуналног отпада из удаљенијих села се решава уз помоћ контејнера, постављених у неколико насеља, а у које домаћинства самостално доносе отпад. **Услугом прикупљања комуналног отпада обухваћено је око 1.600 домаћинстава, што је око 30% укупног броја домаћинстава на територији целокупне општине Крупањ** ¹⁶.

Када је реч о правним лицима, тренутно је услугом прикупљања чврстог комуналног отпада обухваћено 250 корисника, што је око 30% од укупно 805 активних привредних друштава и предузетника. На територији општине Крупањ заступљено је активно сакупљање папирног, пластичног, металног, дрвеног и стакленог отпада од стране приватних предузећа која су лиценцирана за обављање послова из области управљања отпадом и која долазе са територије околних општина. Поред активних предузећа која се баве сакупљањем и предтретманом неопасног отпада, постоје капацитети постројења за прераду метала, такође, функционише и неколико предузећа која поседују капацитете за сакупљање отпадних материјала од картона, пластике, метала и стакла, а сами процеси даљег третмана се обављају ван територије општине Крупањ путем канала даљег кретања отпада ка познатим постројењима за рециклажу. Сакупљање опасног отпада од пестицида у Крупању, као и свуда у Србији, није организовано на одговарајући начин.

Након промене плана за формирање региона за управљање отпадом који би чинили град Лозница и општине Крупањ, Мали Зворник и Љубовија, ове четири локалне самоуправе споразумеле су се да се прикључе региону Ваљево, односно систему чији ће центар бити санитарна депонија “Каленић” у Убу, којом треба да руководи РЦУО “Еко-Тамнава” доо.

Општина Крупањ је током 2019. и 2020. у просеку издвајала 10.063.904 динара на функционалној класификацији 510 - управљање отпадом, што је представљало 1,89% свих буџетских издатака у тој години. Просечни проценат укупних буџетских расхода за све ЈЛС које је СКГО подржала при изради планова развоја је у истом периоду износио 1,94%¹⁷. Буџетом за 2022. годину предвиђени су издаци у износу од 8.642.298 динара на овој класификацији¹⁸.

¹⁶ Локални еколошки акциони план Општине Крупањ

http://www.krupanj.org.rs/index.php?id=55&file=tl_files/portal/krupanj_doc/LEAP%20Krupanj%202016..doc

¹⁷ Извор: Аналитика буџетских расхода коју припрема СКГО.

¹⁸ Одлука о ребалансу буџета Општине Крупањ за 2022. годину <http://www.krupanj.org.rs/index.php?id=97>

Према информацијама добијеним од представника ЈЛС, у планском периоду је предвиђена изградња рециклажног дворишта са опремом, постављање камера за надзор и снимање места где се баца отпад на неуређеним депонијама, као и организовано чишћење отпада на дивљим депонијама и речним коритима.

Енергетика

Мрежа електроенергетских инфраструктурних објеката у општини Крупањ је изузетно добра, како по просторном распореду тако и по капацитетима, али постоје **проблеми одржавања напонског нивоа система и даље реконструкције мреже**, који су проблематични и због конфигурације терена и разуђености насеља. Трафо станице ТС 10/0,4 kV, су изграђене у скоро свим местима у Општини, укупно 123, са укупном инсталисаном снагом од 28,54 MW (највећи број трафо-станица је у насељу Крупањ, укупно 20 и инсталисаном снагом од око 14,18 MW)¹⁹. Електроенергетска мрежа изграђена је у свим насељеним местима у Општини, с тим што су у најнеприступачнијим деловима Општине лоше напонске прилике, код 20 % домаћинства електрификација није одговарајућа што захтева њену реконструкцију. Ови проблеми присутни су у свим месним заједницама, а и појачани су због разуђености села и конфигурације терена. На увећање трошкова изградње и одржавање мреже утиче и конфигурација терена и доста прекида. **На територији Општине не постоји систем даљинског грејања, као ни снабдевање природним гасом.**

Општина Крупањ није обвезник система енергетског менаџмента и нема израђен биланс енергетске потрошње. Електрична енергија у јавном сектору се највише троши за потребе уличне расвете и у комуналној делатности водоснабдевања. Постоји могућност за значајне уштеде ако се спроводе компензација реактивне енергије у водоснабдевању. Буџетом за 2022 годину предвиђени су издаци у износу од 15.983.200 динара за уличну расвету што представља 2,19% укупних буџетских расхода за 2022. годину²⁰. Спроводећи своју енергетску политику и политику Републике Србије општина Крупањ је одабрала 100 домаћинства за подршку у спровођењу мера енергетске санације породичних кућа у првом јавном позиву 2021.²¹ Додатни број од 60 корисника одабран кроз трећи јавни позив за суфинансирање спроведен у 2022. години.²² Суфинансирање мера је обезбеђено из буџета Републике Србије и буџета општине Крупањ.

Социјална политика

Новчану социјалну помоћ је 2020. године примало 342 становника општине Крупањ. Обухват становништва програмом НСП је низак и износи свега 2,3%. У односу на протеклу деценију, број и удео појединаца који су остваривали право на НСП се изразито смањило (Графикон 3). Обухват становништва програмом НСП је знатно нижи од просека на подручју Србија-југ²³ (3,5%), али и незнатно од просека Мачванске

¹⁹ Просторни план општине Крупањ, 2012, <http://www.krupanj.org.rs/index.php?id=97>

²⁰ Одлука о ребалансу буџета Општине Крупањ за 2022. годину <http://www.krupanj.org.rs/index.php?id=97>

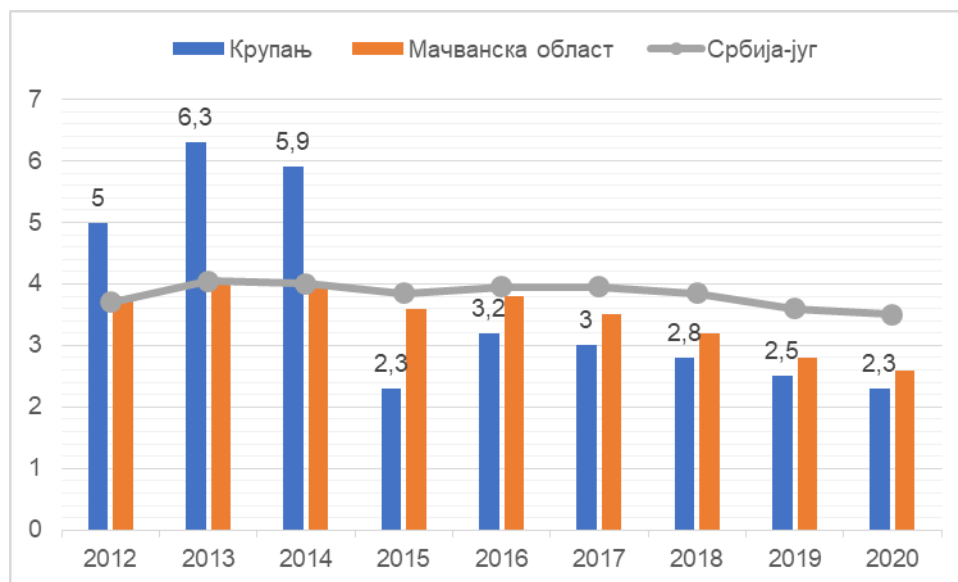
²¹ <http://www.krupanj.org.rs/index.php?id=58&items=10794>

²² <http://www.krupanj.org.rs/index.php?id=58&items=13630>

²³ Подручје Србија-југ обухвата Регион Шумадије и Западне Србије и Регион Јужне и Источне Србије.

области (2,6%), што је неочекивано имајући у виду да општина Крупањ спада у четврту групу изразито недовољно развијених јединица локалних самоуправа.²⁴

Графикон 1. Удео корисника НСП у укупној популацији (у %), 2012-2020.

Извор: ДевИнфо база, Републички завод за статистику

Крајем 2020. године, 1.148 деце и младих је примало дечији додаток, од којих је 158 остваривало право на увећане износе и по повољнијим условима. **Обухват деце и младих (0-19) програмом дечијег додатка у општини Крупањ је висок**, износио је 2020. године 43%. У поређењу са подручјима Србија-југ и Мачванска област обухват деце и младих програмом дечијег додатка је приближно двоструко виши. Према подацима СКГО расходи за социјалну заштиту 2020. године у Крупању су износили 34,4 милиона РСД. Удео расхода за социјалну заштиту у општинском буџету је 6,7%. У 2019. години одговарајући удео је био незнатно нижи (6,2%) приближно на нивоу просека издвајања за социјалну заштиту јединица локалне самоуправе у Србији који је према проценама износио између 5 и 6%.

Општина Крупањ је донела Стратегију развоја социјалне заштите за период 2021-2025. године. Стратегија предвиђа и успостављање саветовалишта за брак и породицу и становања уз подршку за младе који напуштају систем социјалне заштите. Саветовалиште за брак и породицу функционише од 2020. године. Додатно се планира оснивање клубова за старе по месним заједницама, услуге СОС телефона за жртве насиља, као и укључивање корисника НСП у програме Националне службе за запошљавање.

Обим интервенције у области услуга социјалне заштите у надлежности ЈЛС у Крупању је релативно висок, посебно за малу и недовољно развијену општину. У 2018. години у овој Општини забележен је значајно већи удео укупних расхода за услуге у

²⁴ Према Уредби о утврђивању јединствене листе развијености региона и локалне самоуправе за 2014. годину.

буџету ЈЛС (2,32%) у односу на просек Србија–југ (1,26%). Укупни расходи за локалне услуге су износили 10,5 милиона РСД, а расходи по становнику 662 РСД што је изнад просека Србија–југ (500 РСД). Када се вредности индикатора поређају од најниже ка највишој, ранг општине Крупањ према расходима по становнику је 80, а према уделу расхода у општинском буџету је 90 од 99 ЈЛС на подручју Србија–југ.

У Крупњу постоји Центар за Социјални рад, ”21. септембар” који пружа услуге социјалне заштите. Капацитет за администрирање социјалне заштите у Крупњу је значајно неповољнији него у другим срединама на подручју Србија–југ и Мачванске области, а и оптерећеност центра за социјални рад је већа. Капацитети за администрирање социјалне и породичне заштите од стране Центра за социјални рад су неповољнији у односу на просек Србија–југ, с обзиром да је број становника на једног стручног радника већи у Крупњу. Оптерећеност Центра за социјални рад је такође већа, ако имамо у виду да је удео корисника социјалне заштите у укупној популацији већи него на друга два подручја. Неопходно је обезбедити довољан број стручних радника у Центру за социјални рад, с обзиром на обим и величину интервенција у Општини.

Укупни расходи за материјалну подршку у надлежности ЈЛС у Крупњу у 2018. години износили су преко 11,6 милиона РСД, односно приближно 745 РСД по становнику. Од укупног буџета издвојено је 2,6% за ове намене. Претежни део укупне материјалне подршке је у виду новчаних давања, 81,00%.

Здравствена заштита

Здравствена заштита у Републици Србији је углавном у надлежности националног нивоа, поготово од доношења новог Закона о здравственој заштити из 2019. године. **Здравствена заштита на територији општине Крупањ се организује кроз Дом здравља „Крупањ“.** Дом здравља не поседује хитну службу, али медицинске екипе одлазе на терен по позиву грађана. Основна здравствена заштита пружа се и у здравственим станицама Мојковић и Бела Црква.

Капацитети здравствене заштите општине Крупањ исказани преко броја лекара у примарној здравственој заштити на 1.000 становника су знатно повољнији у односу на просек Србија–југ, када је у питању здравствена заштита деце. С друге стране, изостанак стоматолошке заштита деце и омладине представља нарочит недостатак.

Табела 5. Број лекара у примарној здравственој заштити на 1.000 становника (у %), 2020.

	Крупањ	Србија–југ
Здравствена заштита деце	3,6	1,7
Здравствена заштита жена	0,2	0,2
Здравствена заштита одраслог становништва	1,0	0,7

Стоматолошка заштита деце и омладине	0,0	0,7
--------------------------------------	-----	-----

Извор: ДевИнфо база, Републички завод за статистику

Крупањ је за здравство издвојио готово 12,4 милиона РСД 2020. године. Удео ових расхода у општинском буџету је износио 2,4%. Удео расхода за ове намене је 2019. године био нижи, 1,4%, што је и даље изнад просека издвајања за ове намене у јединицама локалне самоуправе у Србији (1,0%).

Образовање

Према подацима из пописа из 2011. године, општина Крупањ има највише становника са завршеном средњом школом, 38,99%, затим лица са незавршеном основном школом 25,5%, док 6,29% уопште нема школску спрему. Високу стручну спрему има свега 2,95% становништва.

Прва школа у Крупњу основана је 1837. године, док је прва средња школа почела са радом 1965. године. **Образовање у овој Општини има дугу традицију, али тренутно постоји једна предшколска установа, две основне школе и једна средња школа.**

Обухват деце вртићког узраста је сада релативно висок док је обухват деце јасленог узраста јако низак. Обухват деце јасленог узраста низак не само у поређењу са подручјем Србија-Југ већ и Мачванској области у којој је обухват такође врло мали. Обухват деце вртићког узраста је на нивоу обухвата у подручју Србија-Југ и значајно је виша од обухвата у Мачванској области, али је и даље много нижа од циљева за 2030. годину од 75%. Са друге стране обухват ППП-ом показује екстремно високе вредности од преко 100%, вероватно из разлога што деца из суседних општина похађају ППП у Крупњу. Обухват деце предшколским образовањем и васпитањем у Крупњу се постепено повећава. У Крупњу постоје **две основне школе** са 15 издвојених одељења²⁵. Једна матична школа се налази у градском насељу док је друга школа, као и сва подручна одељења у осталим насељима, изван града. Већина подручних одељења су четворогодишња. Стопа завршавања основне школе износи у просеку преко 98% за трогодишњи период што је више и од просека за подручје Србија-Југ и од просека Мачванске области. Просечан број ученика у основним школама је релативно висок. Просек у подручним школама је и на нивоу читаве Србије врло низак што је очекивано имајући у виду да се подручна одељења типично налазе у ванградским насељима, али је тај просек у Мачванској области укључујући и Крупањ нешто виши. Ово посебно важи за више разреде подручних одељења у којима је стварни просек много виши обзиром да су овде подаци за просек свих подручних објеката од којих многа и немају осмогодишње разреде.

У Крупњу се налази **једна средња школа** која се састоји од трогодишњег и четворогодишњег профила из подручја рада: гимназија, електротехника, машинство и

²⁵ Подаци из Девинфо (профили општина). Према подацима са сајта <http://www.krupanj.org.rs/index.php?id=62> постоји 17 издвојених одељења

обрада метала. Постоји и смер економски техничар за који школске 2022/23 године није био одобрен упис, али се већ од следеће године се планира наизменичан упис смера економски техничар, као и електротехничар рачунара. Стопа одустајања од школовања у средњем образовању веома флукутира – у појединим годинама је изузетно висока док у већини година и нема осипања. Поред школа, у Крупњу се налази и једна предшколска установа, која послује код називом „Наша радост“.

Расходи за образовање у укупном буџету Крупња су изнад просека општина у Србији. Расходи основног образовања су знатно изнад просека Србије и из године у годину се повећавају.

Омладина

У општини Крупањ постоји и регистрована **Канцеларија за младе**, која се бавила питањима младих на локалном нивоу. У последњим годинама је мање активна. **Број младих у општини Крупањ се из године у годину смањује**. Недостатак разноврсних и прилагођених садржаја за слободно време младих представља проблем за овај део популације, као и чињеница да постоји само једна средња школа на територији Општине, док не постоји ниједна високообразовна установа на простору ове територије. Уз Канцеларију за младе, Туристичко-спортска организација општине Крупањ, као и Библиотека "Политика" Крупањ настоје да укључе што већи број младих у своје активности и програме. У оквиру Библиотеке "Политика" Крупањ постоји и делује Драмски студио као и фолклорна секција која окупља великих број младих. Велику улогу у анимирању и васпитању омладине у Крупњу имају и бројна спортска удружења или клубови (ФК Рађевац, Академија фудбала Рађ, Атлетски клуб "Јуниор", Одбојкашки клуб Крупањ и многи други). У току је рад на формирању истуреног одељења Канцеларије за младе у месној заједници Бела Црква.

Култура

Главни носилац свих културних дешавања у општини Крупањ је **Библиотека „Политика“** Крупањ, која је смештена у згради која је дар новинске агенције "Политика" у част њених оснивача браће Рибникар. Библиотека "Политика" је центар културних збивања општине Крупањ. Мисија Библиотеке као творца културног идентитета општине је јачање културне продукције и уметничког стваралаштва. Библиотека настоји да својим радом и ангажовањем укључи у свој рад све већи број становника Крупња како би се културни живот становника овог града богати, а становници, уместо рецепијената постали саставни део и креатори културне климе града. Библиотека "Политика" се дужи низ година бави издавачком делатношћу са акцентом на афирмацији завичајних писаца. Подстицање читалачких навика код најмлађих подстиче се организацијом радионица, укључивањем младих у редовне активности библиотеке. Библиотека "Политика" се бави организацијом књижевних сусрета са истакнутим писцима и песницима, представљањем дела истакнутих српских књижевника јер је то најбољи пут за повећање интересовања за писану реч. Поред основне функције Библиотека "Политика" својим корисницима пружа и услуге културне делатности која се огледа у организовању и раду секција

фолклорне, рецитаторске и драмске. Обзиром да Библиотека поседује такву позоришну сцену, а због непостојања професионалног позоришта у близини, и потреба крупањске публике, посвећена је позоришном стваралаштву. Библиотека "Политика" је под покровитељством општине Крупањ покренула продукцију професионалних позоришних представа на текстове проверених аутора са професионалним уметничким екипама. У самој општини Крупањ организује се велики број културних, туристичких, спортских, забавних манифестација као што су Плодови Рађевине, Петровдан, Лазаревдан, Културно лето, Обележавање Боја на Мачковом камену, Улична трка и многе друге.

Спорт

Крупањ има дугу традицију и богату историју спорта. Године 2022. у Крупњу је прослављен век постојања фудбалског клуба Рађевац, а самим тим и век спорта у Рађевини. Данас у Крупњу постоји и функционише велики број спортских екипа, који бележе запажене резултате Богата историја спорта, нетакнута природа која окружује Крупањ, као и све боља спортска инфраструктура, омогућили су Крупњу да се озбиљно бави спортско-рекреативним туризмом. Крупањ располаже са три велика травната фудбалска терена, од чега је један са вештачком травнатом подлогом, пет терена за мале спортове, спортску халу са 1.000 места и једну мању салу, отворени базен, трим стазу, две теретане, пешачке и бицикличке стазе, као и са 40 електробицикала које туристи и локални мештани могу изнајмити у Турист-инфо центру. Свим спортским теренима управља Туристичко-спортска организација општине Крупањ. Када је реч о издвајању буџета за функционисање локалних спортских установа, оно је знатно порасло у 2021. години (5.814) у односу на податке из 2019. године (1.664). За само подстицање спорта у 2021. нису издвојена средства.

ВИЗИЈА ОПШТИНЕ КРУПАЊ 2023-2030

Општина Крупањ је 2030. године општина континуираног напретка која се ослања на развој туризма, пољопривреде, малих и средњих предузећа, инфраструктуре, као и очувања културног наслеђа и здраве животне средине, у циљу квалитетног и савременог живота грађана и младих који остају у њему.

ВЕЗА ПРИОРИТЕТНИХ ЦИЉЕВА ОПШТИНЕ КРУПАЊ, ЦИЉЕВА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА И ПРЕГОВАРАЧКИХ ПОГЛАВЉА СА ЕУ

У наставку овог поглавља, биће приказана веза између дефинисаних приоритетних циљева општине Крупањ за период 2023-2030. године са циљевима и потциљевима циљева одрживог развоја у оквиру Агенде 2030, као и са преговарачким поглављима са ЕУ.

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ ЈЛС	ВЕЗА СА ЦОР (циљеви и потциљеви)	ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА СА ЕУ
РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ		
<p>Одрживи развој пољопривреде заснован на повећаној искоришћености пољопривредних потенцијала и унапређеном квалитету пољопривредне производње</p>	<div style="text-align: center;"> <p>ЦИЉ 2.</p> <p>Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду</p> <p>ПОТЦИЉ 2.3.</p> <p>До 2030. удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране, а посебно жена, аутохтоних народа, породичних пољопривредних произвођача, сточара и рибара, кроз безбедан и једнак приступ земљишту, другим производним ресурсима и подацима, сазнањима, финансијским услугама, тржиштима и могућностима за остваривање додатне вредности, односно за запошљавање ван пољопривреде</p> <p>ПОТЦИЉ 2.4.</p> <p>До 2030. обезбедити одрживе системе за производњу хране и применити отпорне пољопривредне праксе за повећање продуктивности и производње, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и осталим катастрофама, и које прогресивно побољшавају квалитет земљишта и тла</p> <p>ПОТЦИЉ 2а.</p> <p>Повећати инвестирање, укључујући кроз побољшану међународну сарадњу, у руралну инфраструктуру, пољопривредна истраживања и саветодавне услуге, развој технологије и банака биљног и сточног генетског материјала како би се унапредили пољопривредни производни капацитети у земљама у развоју, а посебно у најмање развијенијим земљама</p> </div>	<p>ПОГЛАВЉЕ 11. Пољопривреда и рурални развој</p>

<p>Успостављен систем одрживог развоја туризма у ком су туристички потенцијали препознати и искоришћени у функцији развоја</p>	<div data-bbox="953 212 1131 350" style="text-align: center;"> <p>ЦИЉ 8.</p> <p>Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све</p> <p>ПОТЦИЉ 8.9</p> <p>До краја 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе</p> <div data-bbox="953 656 1119 818" style="text-align: center;"> <p>ЦИЉ 12.</p> <p>Обезбедити одрживе obrasce потрошње и производње</p> <p>ПОТЦИЉ 12.6</p> <p>Подстицати компаније, посебно велике и међународне компаније, да усвоје одрживе праксе и да интегришу информације о одрживости у своје циклусе извештавања</p> </div> </div>	<p>ПОГЛАВЉЕ 20. Предузетништво и индустријска политика</p>
<p>Унапређен привредни амбијент који омогућава боље услове за повећање запослености</p>	<div data-bbox="945 1057 1123 1195" style="text-align: center;"> <p>ЦИЉ 8.5.</p> <p>До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке вредности</p> <p>ПОТЦИЉ 8.б</p> </div>	<p>ПОГЛАВЉЕ 20. Предузетништво и индустријска политика</p>

	<p>До 2020. развити и операционализовати глобалну стратегију за запошљавање младих и применити „Глобални пакт за запошљавање“ Међународне организације рада</p> <p>ЦИЉ 9.</p> <p>Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације</p>	
РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ: УРБАНИ РАЗВОЈ		
<p>Унапређен квалитет саобраћајне инфраструктуре на подручју</p>	 <p>ЦИЉ 3.</p> <p>Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација</p> <p>ПОТЦИЉ 3.6.</p> <p>До краја 2020. на глобалном нивоу преполовити број смртних случајева и повреда узрокованих саобраћајним незгодама</p> <p>ЦИЉ 11.</p> <p>Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p> <p>ПОТЦИЉ 11.2.</p> <p>До краја 2030. омогућити приступ безбедним, јефтиним, приступачним и одрживим транспортним системима за све, унапређујући безбедност на путевима, пре свега проширивањем обима јавног превоза, уз обраћање посебне пажње на потребе оних који се налазе у рањивим ситуацијама, жена, деце, особа са инвалидитетом и старијих лица</p>	<p>ПОГЛАВЉЕ 14:</p> <p>Транспортна политика</p>

<p>Обезбеђена здрава пијаћа вода за све грађане</p>	<div data-bbox="940 207 1115 354" style="text-align: center;"> <p>6 ЧИСТА ВОДА И САНИТАРНИ УСЛОВИ</p> </div> <p style="text-align: center;">ЦИЉ 6.</p> <p>Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитарним условима за све</p> <p style="text-align: center;">ПОТЦИЉ 6.3.</p> <p>До краја 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати расипање и на најмању могућу мери свести испуштање опасних хемикалија и материјала, преполовити удео</p>	<p style="text-align: center;">ПОГЛАВЉЕ 20.</p> <p style="text-align: center;">Животна средина</p> <p style="text-align: center;">27.4 Управљање водама</p>
РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ		
<p>Унапређен систем управљања комуналним и осталим отпадом</p>	<div data-bbox="722 688 890 824" style="text-align: center;"> <p>11 ОДРЖИВИ ГРАДОВИ И ЗАЈЕДНИЦЕ</p> </div> <div data-bbox="1115 688 1283 824" style="text-align: center;"> <p>12 ОДГОВОРНА ПОТРОШЊА И ПРОИЗВОДЊА</p> </div> <p style="text-align: center;">ЦИЉ 11.</p> <p>Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p> <p style="text-align: center;">ПОТЦИЉ 11.6.</p> <p>До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима</p> <p style="text-align: center;">ЦИЉ 12.</p> <p>Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње</p> <p style="text-align: center;">ПОТЦИЉ 12.5.</p> <p>До краја 2030. значајно смањити генерисање отпада тако што ће се спречавати или смањивати његово генерисање, односно тако што ће се отпад прерађивати и поново употребљавати</p>	<p style="text-align: center;">ПОГЛАВЉЕ 27.</p> <p style="text-align: center;">Животна средина и климатске промене</p>

<p>Унапређен систем управљања отпадним водама</p>	 <p>ЦИЉ 6. Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитарним условима за све</p> <p>ПОТЦИЉ 6.3.</p>	<p>ПОГЛАВЉЕ 27. Животна средина 27.4 Управљање водама</p>
<p>Развијен систем енергетске ефикасности</p>	 <p>ЦИЉ 7. Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све</p> <p>ПОТЦИЉ 7.1. До 2030. Обезбедити универзални приступ економски прихватљивим, поузданим и модерним енергетским услугама</p>	<p>ПОГЛАВЉЕ 15. Енергетика</p>
<p>Упостављен ефикасан система управљања ризицима од природних катастрофа</p>	 <p>ЦИЉ 13. Предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њихових последица</p> <p>ПОТЦИЉ 13.1 Оснажити отпорност и адаптивни капацитет на опасности повезане са климатским условима и природним катастрофама у свим земљама</p> <p>ПОТЦИЉ 13.3 Побољшати образовање, подизање свести и људске и институционалне капацитете за ублажавање климатских промена и прилагођавање, смањење њиховог утицаја и рано упозоравање</p>	<p>ПОГЛАВЉЕ 27. Животна средина</p>

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ: ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ

<p>Повећан обухват деце у ПОВ</p>	<div style="text-align: center;"> <p>ЦИЉ 4.</p> </div> <p>Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све</p> <div style="text-align: center;"> <p>ПОТЦИЉ 4.2.</p> </div> <p>До краја 2030. обезбедити да све девојчице и дечаци имају приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању како би се припремили за основно образовање</p>	<p>ПОГЛАВЉЕ 26. Образовање и култура</p>
<p>Унапређен квалитет основног и средњег образовања</p>	<div style="text-align: center;"> <p>ЦИЉ 4.</p> </div> <p>Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све</p> <div style="text-align: center;"> <p>ПОТЦИЉ 4.1</p> </div> <p>До 2030. обезбедити да све девојчице и дечаци заврше бесплатно, равноправно и квалитетно основно и средње образовање које води ка релевантним и ефикасним исходима учења</p>	<p>ПОГЛАВЉЕ 26. Образовање и култура</p>

<p>Културни садржаји су унапређени у смислу квалитета и доступни у сеоским срединама на подручју</p>	 <p>ЦИЉ 11.</p> <p>Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, прилагодљивим и одрживим</p> <p>ПОТЦИЉ 11.4</p> <p>Појачати напоре да се заштити и обезбеди светска културна и природна баштина</p> <p>ЦИЉ 4.</p> <p>Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све</p> <p>ПОТЦИЉ 4.7</p> <p>До 2030. обезбедити да сви ученици стекну знања и вештине потребне за промовисање одрживог развоја, између осталог и путем едукације о одрживом развоју и одрживим стилевима живота, људским правима, родној равноправности, као и о промовисању културе мира и ненасилја, припадности глобалној заједници и поштовања културне разноликости и доприноса културе одрживом развоју</p>	<p>ПОГЛАВЉЕ 26.</p> <p>Образовање и култура</p>
<p>Успостављен ефикасан систем социјалне и здравствене заштите</p>	 <p>ЦИЉ 1.</p> <p>Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима</p> <p>ПОТЦИЉ 1.3.</p> <p>Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све,</p>	<p>ПОГЛАВЉЕ 19.</p> <p>Социјална политика и запошљавање</p> <p>ПОГЛАВЉЕ 28.</p> <p>Заштита потрошача и заштита здравља</p>

	<p>укључујући најугроженије, и до 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих</p> <p style="text-align: center;">ЦИЉ 3.</p> <p>Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација</p> <p style="text-align: center;">ПОТЦИЉ 3.8</p> <p>Постићи универзални обухват здравственом заштитом, укључујући заштиту од финансијског ризика, доступност квалитетних основних здравствених услуга и доступност безбедних, делотворних, квалитетних и приступачних основних лекова и вакцина за све</p>	
<p style="text-align: center;">Унапређени услови за развој спорта на подручју</p>	<div style="text-align: center;"> <p>ЦИЉ 11.</p> <p>Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p> <p style="text-align: center;">ПОТЦИЉ 11.1.</p> <p>До 2030. осигурати да сви имају приступ адекватном, безбедном и приступачном становању и основним услугама</p> <p style="text-align: center;">ПОТЦИЉ 11.7</p> <p>До 2030. омогућити универзални приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим и јавним површинама, посебно за жене и децу, старија лица и особе са инвалидитетом</p> </div> <div style="text-align: center; margin-top: 20px;"> <p>ЦИЉ 9.</p> <p>Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације</p> </div>	<p style="text-align: center;">“_“</p>

	<p align="center">ПОТЦИЉ 9.1</p> <p align="center">Развити квалитетну, поуздану, одрживу и отпорну инфраструктуру, укључујући регионалну и прекограничну инфраструктуру, како би се подржали економски развој и људско благостање, са фокусом на економски прихватљивом и једнаком приступу за све</p>	
<p align="center">Унапређена ефикасност и делотворност јавне управе</p>	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>16 МИР, ПРАВД И СНАЖНЕ ИНСТИТУЦИ</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>11 ОДРЖИВИ ГРАД И ЗАЈЕДНИЦЕ</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>5 РОДНА РАВНОПРАВЊЕ</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>9 ИНДУСТРИЈА, ИНОВАЦИЈЕ И ИНФРАСТРУКТУРА</p> </div> </div> <p align="center">ЦИЉ 16.</p> <p>Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све, и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима</p> <p align="center">ПОТЦИЉ 16.6</p> <p>Развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима</p> <p align="center">ЦИЉ 11.</p> <p>Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p> <p align="center">ЦИЉ 5.</p> <p>Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице</p> <p align="center">ПОТЦИЉ 5.5</p> <p>Обезбедити да жене у потпуности и ефективно учествују и имају једнаке могућности за руковођење на свим нивоима доношења одлука у политичком, привредном и јавном животу.</p> <p align="center">ЦИЉ 9.</p> <p>Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације</p> <p align="center">ПОТЦИЉ 9.</p> <p>Значајно повећати приступ информационим и комуникационим технологијама и уложити напоре да се обезбеди универзалан и приуштив приступ интернету у најмање развијеним земљама до 2031.</p>	<p align="center">ПОГЛАВЉЕ 10.</p> <p align="center">Информационо друштво и медији</p>

ПРЕГЛЕД РАЗВОЈНИХ ПРАВАЦА И ПРИОРИТЕТНИХ ЦИЉЕВА СА КЉУЧНИМ МЕРАМА

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ	КЉУЧНЕ МЕРЕ
РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ	
1. Одрживи развој пољопривреде заснован на повећаној искоришћености пољопривредних потенцијала и унапређеном квалитету пољопривредне производње	1. Информисање и едукација пољопривредника
	2. Израда софтвера за обједињено управљање базом података активних пољопривредника
	3. Уређење пољопривредног земљишта и руралне инфраструктуре
2. Успостављен систем одрживог развоја туризма у ком су туристички потенцијали препознати и искоришћени у функцији развоја	4. Подстицаји за унапређење и развој пољопривредне производње
	1. Промоција туристичке понуде сеоског и спортско-рекреативног туризма
	2. Едукација актера у туризму
	3. Стварање услова за повећање смештајних капацитета у туризму
	4. Креирање и промоција обједињене туристичке понуде општине Крупањ и региона
3. Унапређен привредни амбијент који омогућава боље услове за повећање запослености	5. Израда и усвајање Програма развоја туризма
	1. Инфраструктурно уређење "Brownfield" локација
	2. Вођење активне политике запошљавања и пружање подршке привредним субјектима на територији Општине
РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ: УРБАНИ РАЗВОЈ	3. Промоција предузетништва и едукација за привредне субјекте
	1. Унапређен квалитет саобраћајне инфраструктуре на подручју
	1. Реконструкција и изградња локалне саобраћајне инфраструктуре
2. Обезбеђена здрава пијаћа вода за све грађане	2. Квалитетније одржавање локалне саобраћајне инфраструктуре
	1. Реконструкција и аутоматизација водовodne мреже насеља Крупањ
	2. Изградња нове фабрика воде у Крупуњу
	3. Успостављање система одрживог коришћења изворишних потенцијала

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ	КЉУЧНЕ МЕРЕ
	4. Проширење водовodne мреже
РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	
1. Унапређен систем управљања комуналним и осталим отпадом	<ul style="list-style-type: none"> 1. Проширење обухвата услугом прикупљања комуналног отпада 2. Затварање и рекултивисање несанитарне депоније у Дворској 3. Увођење примарне и секундарне селекције отпада и издвајање рециклабилног материјала 4. Изградња рециклажног дворишта и постојења за прераду комуналног отпада 5. Едукација становништа о управљању отпадом
2. Унапређен систем управљања отпадним водама	<ul style="list-style-type: none"> 1. Проширење обухвата канализационом мрежом 2. Квалитетније одржавање канализационе мреже 3. Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода
3. Развијен систем енергетске ефикасности	<ul style="list-style-type: none"> 1. Спровођење мера енергетске ефикасности 2. Изградња соларног панела за производњу електричне енергија за снабдевање изворишта „Лазе“
4. Упостављен ефикасан система управљања ризицима од природних катастрофа	<ul style="list-style-type: none"> 1. Превентивни радови 2. Едуковање становништва за поступање у ризичним ситуација изазваних природним катастрофама и ванредним догађајима
РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ: ДРУШВЕНИ РАЗВОЈ	
1. Повећан обухват деце предшколским образовањем и васпитањем	<ul style="list-style-type: none"> 1. Проширење објекта у предшк.установи 2. Опремање предшколске установе 3. Увођење нових програма
2. Унапређен квалитет основног и средњег образовања	<ul style="list-style-type: none"> 1. Изградња и опремање фискултурних сала 2. Уређивање школских дворишта и уређење летњих учионица 3. Адаптација и опремање школских кабинета у ОШ и СШ 4. Реализовање програма стручног усавршавања наставника
3. Постојећи културни садржаји су унапређени у смислу квалитета и доступни у сеоским срединама на подручју	<ul style="list-style-type: none"> 1. Реновирање постојећих домова културе 2. Отварање домова културе у сеоском подручју 3. Обезбеђивање кадрова за извођење културних секција у сеоском подручју

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ	КЉУЧНЕ МЕРЕ
<p>4. Успостављен ефикасан систем социјалне и здравствене заштите</p>	<p>4. Промоција културних садржаја путем средстава информисања</p> <p>5. Едукација младих</p> <p>6. Опремање и отварање „Клуба књиге и лепе уметности“</p> <p>7. Процес дигитализације за приказивање дигиталних филмова и покретање редовних биоскопских пројекција у великој сали Библиотеке „Политика“ Крупањ</p> <p>8. Суфинансирање и рад на позоришним представама у сопственој продукцији</p> <p>1. Унапређење стања инфраструктуре у области социјалне заштите- ЦСР</p> <p>2. Набавка теренског возила за потребе ЦСР</p> <p>3. Вођење информативне и едукативне кампање корисницима услуга социјалне заштите</p> <p>4. Одржавање и инфраструктурно унапређење Дома здравља и сеоских амбуланти</p> <p>5. Набавка медицинске и техничке опреме у ДЗ</p> <p>6. Набавка санитетског и теренског возила за потребе ДЗ</p> <p>7. Ангажовање недостајућег стручног и помоћног особља у ДЗ</p>
<p>5. Унапређени услови за развој спорта на подручју</p>	<p>1. Реконструкција постојећих спортских објеката и терена</p> <p>2. Уређивање „Стазе здравља“</p> <p>3. Изградња додатних спортских објеката и терена</p> <p>4. Едукативне и промотивне кампање о спортским активностима и здравим стиловима живота</p>
РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ: ДОБРА УПРАВА	
<p>1. Унапређена ефикасност и делотворност јавне управе</p>	<p>1. Модернизација система рада општинске управе</p> <p>2. Унапређење система управљања људским ресурсима у општинској управи</p> <p>3. Реконструкција и адаптација зграде Општинске управе</p>

Опис приоритетних циљева и мера за развојни правац

-ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ-

Приоритетни циљ 1: Одрживи развој пољопривреде заснован на повећаној искоришћености пољопривредних потенцијала и унапређеном квалитету пољопривредне производње

Пољопривреда је најважнија привредна грана у општини Крупањ и представља њен велики развојни потенцијал, због чега је одрживи развој пољопривреде један од приоритетних праваца развоја у предстојећем планском периоду. Пољопривредници Рађевине, традиционално највише се баве **воћарством, ратарством и сточарством**. На нижим теренима успешно се гаје скоро све врсте ратарских култура и јагода док су шљиве, малине, купине и кромпир одлика виших терена на којима се постиже завидан доходак по јединици површине, чиме се остварује највећи део тржних вишкова. Од 34.201 хектара колико заузима општина Крупањ 43% је коришћено пољопривредно земљиште и 36,6% површине је под шумом. Структура земљишта је: оранице и баште 45%, ливаде и пашњаци 27%, воћњаци 26% од укупног коришћеног пољопривредног земљишта.

Крупањ је као рурална пољопривредна општина током година издвајала и реализовала значајна средства, око **5% укупних јавних расхода за развој пољопривреде**. У оквиру Програма подршке спровођењу мера развоја пољопривреде и руралног развоја, посебно је значајна мера намењена **младим пољопривредницима** коју Крупањ већ спроводи. Како би се омогућила смена генерација, побољшање старосне структуре газдинстава и задржавање младих на селу, потребно је дати посебан нагласак на ову меру и у оквиру ње подржати и даљу специјализацију пољопривредних газдинстава.

Иако се већина становништва општине бави пољопривредом (**чак 64% становништва**), велики број газдинстава остаје ван званичних токова тј. бави се некомерцијалном пољопривредом, те је у предстојећем потребно успоставити адекватне механизме којима би се утицало на смањење овог негативног тренда. Посебан акценат ће такође бити стављен на едуковање и информисање пољопривредника, а подстицаји за унапређење и развој пољопривредне производње су планирани и у наредном периоду, те ће посебна пажња бити стављена на **управљано и планско финансирање спрам потреба пољопривредника на подручју**.

Показатељи учинка

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Расходи ЈЛС у програму пољопривреде и руралног развоја (РСД) и као % у укупним расходима Општине	20.000.000,00 - 3,6% (2022.)	40.000.000,00 - 5% (2030.)	Завршни рачун Општине
Удео пољопривредних газдинстава који користе подстицаје и субвенције у	14,2 (2022.)	20 (2030.)	Евиденција Општине

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
укупном броју пољопривредних газдинстава (%)			
Удео површине пољопривредног земљишта датог у закуп у укупној површини пољопривредног земљишта (%)	34 (2022.)	70 (2030.)	Евиденција Општине

Мере за постизање Приоритетног циља 1:

Мера 1: Информисање и едукација пољопривредника

Мера се односи на активности организовања стручних предавања за пољопривреднике са подручја општине Крупањ и организацију радионица на којима ће се представити и промовисати примери добре праксе у пољопривреди. Ефикасније информисање пољопривредника ће бити омогућено кроз интензивнију употребу локалних средстава информисања у те сврхе, као што су радио, локална телевизија, сајт Општине и профили на друштвеним мрежама.

Процена потребних финансијских средстава: 7.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за привреду, локални економски развој, финансије и буџет

Период спровођења: Дугорочно и континуирано

Мера 2: Израда софтвера за обједињено управљање базом података регистрованих пољопривредника

Мера се односи на услугу израде софтвера за обједињено управљање базом података регистрованих пољопривредника са подручја општине Крупањ, који су до сада учествовали у програмима које је финансирала Општина. Циљ ове мере је да се омогући праћење потреба кључних актера у пољопривреди како би подршка Општине могла да буде прилагођена истима и омогући контрола предмета подстицаја од стране Комисије за спровођење мере.

Процена потребних финансијских средстава: 1.500.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за привреду, локални економски развој, финансије и буџет

Период спровођења: Краткорочно

Мера 3: Уређење пољопривредног земљишта и руралне инфраструктуре

Мера се односи на активности комасације земљишта, управљања контролом плодности земљишта. Такође планирано је уређење сеоских путева, калцизација и хумизација земљишта. Општина Крупањ сваке године до 31. марта текуће године у складу са Законом о пољопривредном земљишту доноси Годишњи програм заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта по предходно прибављеној сагласности надлежног министарства а потом у року од 60 дана од дана доношења програма надлежна комисија ради на спровођењу програма, односно предузима низ активности на расписивању јавног огласа по добијању сагласности министарства за давање државног земљишта у закуп, спровођењу јавног надметања, добијању сагласности на одлуке о давању у закуп, потписивању уговора између закупца и закуподавца-министарства и друге активности када је у питању право пречег закупа и право власништва над инфраструктуром од расписивања јавног позива до коначне одлуке. Средства од промене намене

пољопривредног земљишта, које локалне самоуправе раде као поверене послове министарства као и средства од закупа пољопривредног земљишта у државној својини су 40% приход општине. Ова средства се користе на основу планираног прихода програма за радове на заштити, уређењу и коришћењу пољопривредног земљишта. Мере заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта могу да обухвате: комасацију пољопривредног земљишта, добровољно груписање парцела, одводњавање и наводњавање пољопривредног земљишта, обележавање парцела државног земљишта, уређење атарских путева, побољшање квалитета обрадивог пољопривредног земљишта, мелиорацију ливада и пашњака, претварање обрадивог у необрадиво земљиште, биолошку рекултивацију пољопривредног земљишта, противерозионе мере на пољопривредном земљишту, контролу плодности обрадивог пољопривредног земљишта, унетог минералног ђубрива и пестицида у обрадиво пољопривредно земљиште, утврђивање постојања опасних и штетних материја у пољопривредном земљишту и остале стидијско-истраживачке радови из области заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта.

Процена потребних финансијских средстава:	42.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине, Министарство пољопривреде
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за привреду, локални економски развој, финансије и буџет
Период спровођења:	Дугорочно

Мера 4: Подстицаји за развој и унапређење пољопривредне производње

Мера се односи на подстицаје и субвенције које Општина издваја за физичка лица али и за предузетнике и земљорадничке задруге, како би се унапредила њихова пољопривредна производња и пословање. Подстицаји се додељују на основу усвојеног Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја општине Крупањ за текућу годину по предходно добијеној сагласности надлежног министарства путем конкурса који расписује надлежна комисија за спровођење програма. У оквиру програма могу бити обухваћене следеће мере: мере директних плаћања, мере кредитне подршке, мера руралног развоја (подстицаји за унапређење конкурентности, подстицаји за очување и унапређење животне средине и природних ресурса, подстицаји за диверзификацију дохода и унапређење квалитета живота у руралним подручјима, подстицаји за спровођење локалних стратегија) и посебни подстицаји. Предност дати мерама које се односе на климатски паметну пољопривреду која има за циљ: одрживо повећање пољопривредне продуктивности и прихода пољопривредних произвођача, јачање капацитета пољопривредних заједница и прилагођавање утицајима климатских промена и смањење, односно уклањање емисије гасова стаклене баште.

Процена потребних финансијских средстава:	210.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за привреду, локални економски развој, финансије и буџет
Период спровођења:	Дугорочно и континуирано

Приоритетни циљ 2: Успостављен систем одрживог развоја туризма у ком су туристички потенцијали препознати и искоришћени у функцији развоја

Основни потенцијал за развој туризма у општини Крупањ представљају њене скривене **природне лепоте**, умерена клима, чињеница да не постоји индустрија која утуче на загађење ваздуха, те **бројна културно-историјска знамења** из богате историје Општине. У Крупању постоје услови за развој сеоског, спортско-рекреативног туризма, излетничког, сеоског, ловног туризма, те ће се развој превасходно ослањати на те гране. У претходном периоду је пропуштено да се креира и активно промовише обједињена туристичка понуда општине Крупањ и региона, што ће се

предузети као једна од мера у предстојећој планској перспективи. Кључни недостатак јесте **недовољно смештајних капацитета**, те се као приоритет препознаје изградња и реконструкција објеката, инфраструктурно опремање потенцијалних туристичких локација и категоризација смештаја. На основу сагледавања потенцијала и могућности, може се рећи да постоје реални услови **за повећање учешћа туризма** у укупном развоју Општине. У прилог томе говори и чињеница да је Општина Крупањ на основу захтева за категорисање туристичког места, проглашена за **III категорију туристичког места**, што је чини организационом и функционалном целином са формираном туристичком понудом, природним вредностима, културним добрима и другим знаменитостима значајним за туризам, уз успуњене услове који се тичу комуналне, саобраћајне и туристичке инфраструктуре. Према томе, планирана улагања у туризам у општини Крупањ допринеће њеном свеукупном развоју и несумњиво ће унапредити локалну заједницу.

Показатељи учинка

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Приходи од туризма у РСД	3.080.080,00 (2022.)	6.000.000,00 (2030.)	Извештај Општине
Број запослених у сектору услуга смештаја и исхране, као % укупног броја запослених	3,3 (2021.)	5 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС
Број долазака домаћих туриста на годишњем нивоу	4.827 (2021.)	8.000 (2030.)	ДевИнфо
Број долазака страних туриста на годишњем нивоу	0 (2021.)	400 (2030.)	ДевИнфо
Број остварених ноћења домаћих туриста на годишњем нивоу	24.387 (2021.)	35.000 (2030.)	ДевИнфо
Број остварених ноћења страних туриста на годишњем нивоу	0 (2021.)	1.200 (2030.)	ДевИнфо

Мере за постизање Приоритетног циља 2:

Мера 1: Промоција туристичке понуде сеоског и спортско-рекреативног туризма

Мера се односи на промоцију туристичке понуде општине Крупање која ће бити ослоњена на потенцијале сеоског туризма као и спортско-рекреативног туризма.

Процена потребних финансијских средстава: 3.500.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за привреду, локални економски развој, финансије и буџет

Период спровођења: Дугорочно и континуирано

Мера 2: Едукација актера у туризму

Мера се односи на едукацију актера у туризму на подручју, са циљем унапређења туристичке понуде. Недостајућа знања становништва, који би били потенцијално заинтересовани за укључивање у туристичку понуду, доприносе мањку смештајних капацитета на подручју, стога је веома важно едуковати их и

информисати их о могућностима.

Процена потребних финансијских средстава: 1.500.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за привреду, локални економски развој, финансије и буџет

Период спровођења: Континуирано

Мера 3: Стварање услова за повећање смештајних капацитета у туризму

Мера се односи на стварање услова за повећање смештајних капацитета у туризму кроз: изградњу/реконструкцију објеката, инфраструктурног опремања потенцијалних туристичких локација и категоризацију смештаја. Потенцијалне локације које би се инфраструктурно опремале за изградњу туристичких објеката су планина Јагодња, Бела Црква, Спомен комплекс Столице.

- (1) Предат је пројекат за реконструкцију Спомен комплекса Столице Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктур за издавање грађевинске дозволе. До сада су добијене све позитивне оцене, изузев за хидротехничку мрежу и очекује се у наредном периоду реши и тај предуслов. Након стицања свих услова, приступиће се расписивању јавне набавке за реконструкцију. Процењена вредност радова је 20.000.000,00 динара.
- (2) За туристичко-угоститељски комплекс Мачков камен на Јагодњи приводи се крају израда Плана детаљне регулације. Након тога планирано је следеће: је израда ПТ, инфраструктурно опремање и проналазак инвеститора. Процењена вредност је 350.000.000 динара
- (3) Планирано је у току ове године да се реконструише један део туристичко-угоститељског објекта „Дом младих задругара“ Бела Црква и да се исти стави у сврху коришћења као истуреног одељења канцеларије за младе. Процењена вредност ових радова је 2.000.000,00 динара, а укупне реконструкције око 80.000.000,00 динара.

Мера повећања смештајних капацитета ствара основ за развој туризма, иако не мора дати директан допринос достизању постављених показатеља. Мера треба да доведе до повећања броја, пре свега категоризованих лежајева и тиме да доведе до стварања материјалне основе неопходне за активирање туристичких ресурса, туристички развој, повећање прихода од туризма, као и повећања броја запослених у сектору.

Процена потребних финансијских средстава: 455.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине и донације

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за привреду, локални економски развој, финансије и буџет

Период спровођења: Дугорочно

Мера 4: Креирање и промоција обједињене туристичке понуде општине Крупањ и региона

Мера се односи на креирање и промоцију обједињене туристичке понуде општине и региона Подриња. Туристичка регија Подриње обувата 4 целине, или 4 општине, и прожета је мањим урбаним центрима, руралним пределима са идиличним туристичким локалитетима као и планинама и реком Дрином који чине основ туризма ове регије. Потребно је креирати заједничку туристичку понуду и успоставити чвршћу сарадњу између четири туристичке организације. (Израда заједничког пропагандног материјала, заједничке туристичке туре, заједнички наступи на сајмовима).

Процена потребних финансијских средстава: 1.500.000,00 динара

средстава:	
Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за привреду, локални економски развој, финансије и буџет
Период спровођења:	Дугорочно и континуирано
Мера 5: Израда и усвајање Програма развоја туризма	
Мера се односи на креирање стратешког оквира који ће омогућити планско и управљано деловање у области туризма, што ће допринети његовом развоју.	
Процена потребних финансијских средстава:	1.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за привреду, локални економски развој, финансије и буџет
Период спровођења:	Краткорочно

Приоритетни циљ 3: Унапређен привредни амбијент који омогућава боље услове за повећање запослености

Крупањ припада групи општина које су изразито неразвијене, стога је одликује и **недовољна привредна активност** као последица. Према делатностима у којима је становништво запослено издваја се прерађивачка индустрија са највећим бројем запослених, затим грађевинарство и трговина. Иако је Општина Крупањ кроз своју историју био значајно рударско место, рударство бележи веома мали број запослених. Положај Крупања је веома **повољан за развој различитих привредних грана** будући да лежи у котлини, окружен планинама и испресецан са 4 реке, а узимајући у обзир и географски положај и близину границе са Босном и Херцеговином, веома је важно искористити га. Значајно је и то што је Крупањ добро повезан путном инфраструктуром са већим околним градовима, а од ауто пута је удаљен 100 км. Према делатностима, највећу тражњу бележи **прерађивачка индустрија**, затим **грађевинска индустрија**, те **трговина** на велико и мало. Тржиште рада је значајно потпомогнуто државним установама у којима је запослен велики део радног становништва. Значајна привредна грана је и **пољопривреда** која је примарна делатност великог броја становника. Крупањ је до 2013. године припадао сегменту девастираних општина, од 2014. године прешао је у групу градова који су између 50% и 60% републичког просека. Овај раст бележи и **повећање броја запослених** из године у годину. У оквиру старе фабрике текстила "Крупањка" отворене су две фабрике за производњу ХТЗ опреме тј. радних одела, JUGOTEX д.о.о. и Stim Import. У Крупању је такође отворена фабрика Line Oil која се бави производњом уља и мазива.

На основу података са АПР-а, Општина Крупањ бележи **благи тренд повећања броја запослених** из године у годину. Тако је 2021. године у Крупању запослено (4.109) 8.3% више запослених него 2018. Године (3.793). Према доступним подацима Републичког завода за статистику и АПР-а, у Крупању је у 2021. години регистровано 1.589 незапослених лица од којих је 830 жена и 759 мушкараца. Приметно је да **број незапослених лица бележи благи тренд опадања**. Тако је у 2021. години број незапослених лица мањи за 190 односно за 10% у односу на 2018. годину.

Оно што је веома значајно истаћи када анализирамо активности Општине које се тичу вођења активне политике запошљавања, јесте да је у 2021. години приметан је **порастан износ средстава која се издвајају за подстицање запошљавања**, 2021. уложено је 31 милион РСД што је за 3 милиона више у односу на 2018. годину, односно око 8 милиона више него 2020. године када је издвојено најмање средстава за подстицање запошљавања од 2018. године. Поред тога, Општина ће у циљу унапређења привредног амбијента и креирања бољих услова за живот и рад на подручју радити на **обезбеђивању бољих услова за инвеститоре**, а посебна пажња биће посвећена инфраструктурном уређењу „brownfield“ локација.

Показатељи учинка

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Регистровани запослени према општини рада	3.121 (2021.)	4.000 (2030.)	ДевИнфо
Регистровани незапослени	1.419 (2022.)	1.100 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС
Број привредних друштава на 1.000 становника	8 (2021.)	9 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС
Број предузетника на 1.000 становника	50 (2021.)	52 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС
Индекс просечне зараде без пореза и доприноса у општини Крупањ у односу на Републички просек (%)	73,3 (2021.)	79 (2030.)	ДевИнфо
Процент попуњености “Brownfield” локација (%)	61 (2023.)	100 (2030.)	Извештај ЈЛС

Мере за постизање Приоритетног циља 3:

Мера 1: Инфраструктурно уређење “Brownfield” локација

Мера се односи на инфраструктурно уређење „brownfield“ локација, која за циљ има унапређење услова за развој и привлачење инвеститора, чиме би се унапредио привредни амбијент и побољшали услови за запошљавање и раст плата. Активности подразумевају израду потребне пројектно техничке документације и извођење свих радова.

- (1) Општина у свом власништву има некадашњу фабрику текстила „Крупању“ која располаже са 13.500 м² простора у халама, које су делом издате, а преостало је неискоришћеног простора 4.000 м² који је неопходно адаптирати и ставити у функцију и на располагање инвеститорима. Радови ће подразумевати инфраструктурно опремање.
- (2) Општина поседује и мање локације за инвестирање у градском делу општине које је планирано најпре уредити и адаптирати, затим понудити заинтересованим инвеститорима.

Процена потребних финансијских средстава:	15.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за привреду, локални економски развој, финансије и буџет
Период спровођења:	Дугорочно

Мера 2: Вођење активне политике запошљавања и пружање подршке привредним субјектима на територији Општине

Мера обухвата разне финансијске и нефинансијске подстицаје с циљем повећања запослености а тиме и повећања квалитета живота становника општине. Општина Крупањ своје потребе исказује кроз Локални акциони план запошљавања (ЛАПЗ) , тј даље Програм запошљавања који се израђује и усваја у складу са мерама политике запошљавања, тј Националним акционим планом запошљавања. Програм запошљавања представља основни инструмент спровођења активне политике запошљавања за период од три године. Њиме се дефинишу приоритети и циљеви политике запошљавања и утврђују програми и мере који ће се реализовати. Сваке године општина подноси Националној служби за запошљавање захтев за учешће у финансирању програма или мера активне политике запошљавања предвиђених планом. По одобреним средствима закључује се Споразум о реализацији. Општина у сарадњи са Националном службом запошљавања суфинансира најчешће мере за субвенционисање samozapošljavanja, за новозапошљавање радника, програме јавних радова, обављање стручне праксе лица код послодавца и друге адекватне мере у складу са потребама локалног тржишта рада. Надлежна Комисија и Локални савет запошљавања учествују у спровођењу мера, расписују се јавни позиви и поштују поступци НСЗ која прикупља документацију и врши контролу спровођења мера. Национална служба за запошљавање спроводи сем подстицајних мера и обуке, стручна усавршавања и друге мере ради стицања нових вештина и знања захваљујући којима ће незапослени лакше наћи посао.

Процена потребних финансијских средстава:	140.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине, НСЗ
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа
Одговорна организациона јединица:	Одељење за привреду, локални економски развој, финансије и буџет
Период спровођења:	Дугорочно и континуирано

Мера 3: Промоција предузетништва и едукације за привредне субјекте

Мера се односи на различите промотивне кампање о предузетништву, којима ће се утицати на повећање предузетничких радњи у Општини. Такође, планиране су и различите едукације за привредне субјекте којима ће се унапредити њихова знања а свакако тиме и њихово пословање.

Процена потребних финансијских средстава:	8.400.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за привреду, локални економски развој, финансије и буџет
Период спровођења:	Континуирано

Опис приоритетних циљева и мера за развојни правац -УРБАНИ РАЗВОЈ-

Приоритетни циљ 1: Унапређен квалитет саобраћајне инфраструктуре на подручју

Квалитетна саобраћајна инфраструктура је важан предуслов за свеукупан развој општине и квалитетан живот становника, стога ће Општина Крупањ у предстојећем периоду спроводити мере за њено унапређење. **Најважнији путни правци су:** Крупањ-Лозница-Шабац-Београд; Крупањ-Завлака-Текериш (на Церу) -Шабац-Београд; Крупањ-Ваљево-Београд. Саобраћајно посматрано, Општина Крупањ је на правцу друмске везе средње Србије са делом западне Србије са доминантним друмским саобраћајем. Друмску инфраструктуру Општине Крупањ чини мрежа постојећих саобраћајница. Правцем запад – исток пролази државни пут 1 реда М-4: Лозница-Ваљево који представља основну друмску везу Крупања са окружењем. Капиларну мрежу друмских саобраћајница чине општински путеви (локални путеви) укупне дужине од око 222.2 km и некатегорисани путеви (сеоски, пољски, шумски и сл.) укупне дужине од око 1000 km. Оваква путна мрежа по укупној величини и правцима пружања обезбеђује задовољавајуће саобраћајне везе Општине са осталим подручјима. Међутим, **стање коловоза код регионалних и локалних путева, је незадовољавајуће посебно код мреже локалних путева.** Укупна дужина локалних путева од 224.7 km је са савременим коловозом у дужини од само 74.7 km или 33.24%. Стога **неопходно је унапредити локалну путну мрежу**, њеном реконструкцијом, одржавањем и изградњом локалне путне мреже на територији Општине. На територији Општине постоји велики број некатегорисаних путева који обухватају атарске и приступне путеве којима се повезују радне пољопривредне и друге површине са насељима, те ће Општина у предстојећем периоду предузети мере за решавање и тог питања.

Показатељи учинка

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Километри асфалтираних локалних општинских путева (км)	101 (2023.)	120 (2030.)	Извештај Општине

Мере за постизање Приоритетног циља 1:

Мера 1: Реконструкција и изградња локалне саобраћајне инфраструктуре

Мера се односи на радове који подразумевају реконструкцију постојеће локалне саобраћајне инфраструктуре, асфалтирање, али и изградњу недостајућег дела локалне саобраћајне мреже. На овај начин, побољшаће се безбедност учесника у саобраћају, унапредиће се стање путне инфраструктуре, спречиће се потенцијални негативни утицаји на осталу инфраструктуру, привреду и пољопривреду.

Процена потребних финансијских средстава:	420.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине, ресорна Министарства, стране донације
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство
Период спровођења:	Дугорочно

Мера 2: Квалитетније одржавање локалне саобраћајне инфраструктуре

Мера се односи на активности редовног одржавање мреже локалних путева и улица на подручју општине Крупањ. Мера подразумева активности које се спроводе током целе године на одржавању саобраћајне инфраструктуре.

Процена потребних финансијских средстава:	350.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство/ ЈП „Пут“ Крупањ
Период спровођења:	Дугорочно и континуирано

Приоритетни циљ 2: Обезбеђена здрава пијаћа вода за све грађане

Обезбеђивање санитарних услова и здраве пијаће воде за све грађане је приоритетни циљ општине Крупањ, стога ће реализацијом низа мера омогућити услове за његово потпуно остваривање. Градски водовод је изграђен само за средиште општине, насеље Крупањ, док су месни водоводи урађени за централне зоне два највећа села – Завлака и Бела Црква. Домаћинства у осталим насељеним местима снабдевају се **водом са сопствених бунара** или из **заједничких резервоара** на које је прикључено просечно пет домаћинстава. **Драстичан податак** јесте да је 36,7 % свих домаћинстава у Општини Крупањ била су прикључена на јавни водовод у 2020. години, што је сврстава међу **10 општина са најнижим обухватом у Републици Србији**. У току летњих месеци када су и потребе за водом најизразитије, изворишта Голубац и Бршница **немају довољан капацитет за уредно водоснабдевање** али је капацитет изворишта Лазе задовољавајући. Проблем изворишта на Лазама су **високи експлоатациони трошкови** будући да пумпање сирове воде захтева велике количине електричне енергије. У наредном периоду планиране су мере реконструкције и аутоматизације водоводне мреже насеља Крупањ чиме се омогућује квалитетније водоснабдевања и смањују губици. Изградњом фабрике воде за већи број корисника ће се подићи квалитет пречишћавања и производње воде. Такође планирано је и проширење водоводне мреже али и успостављање система одрживог коришћења изворишних потенцијала.

Показатељи учинка

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Дужина водоводне мреже на територији општине Крупањ (км)	96 (2023.)	110 (2030.)	ЈКП „1.Мај“
Удео домаћинстава у укупном броју домаћинстава прикључених на водоводну мрежу којом управља ЈКП „1.Мај“ (%)	32,02 (2023.)	43 (2030.)	ЈКП „1.Мај“

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Губици на водоводној мрежи (%)	70 (2023.)	20 (2030.)	ЈКП „1.Мај“
Дужина азбестних цеви у укупној дужини водоводне мреже (%)	25 (2023.)	0 (2030.)	ЈКП „1.Мај“

Мере за постизање Приоритетног циља 2:

Мера 1: Реконструкција и аутоматизација водоводне мреже насеља Крупањ

Мера се односи на активности чијим би се предузимањем омогућило квалитетније водоснабдевање, смањење потенцијалних хаварија услед пуцања цеви и смањења губитка на водоводној мрежи, а грађанима би се обезбедила безбедна вода за пиће. За реализацију мере, пре свега биће потребно урадити пројектно-техничку документацију и обезбедити потребне дозволе. Након обезбеђивања документације, предузеле би се активности које се односе на саму реконструкцију и аутоматизацију.

-До сада је урађен пројекат за аутоматизација система водоснабдевања (за радове је потребно: 50.000.000,00 динара)

-Урађен је и пројекат за реконструкција 16 км секундарне водоводне мреже у Крупању, са израдом прикључака (за радове је потребно 200.000.000,00 динара).

-Урађен је пројекат за реконструкцију примарног ценовода са изворишта „Лазе“ (за радове је потребно: 150.000.000,00 динара).

На основу спремне пројектно-техничке документације, у предстојећем периоду планира се извођење радова.

Процена потребних финансијских средстава:	400.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине, ресорна Министарства и донације
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство
Период спровођења:	Дугорочно

Мера 2: Изградња нове фабрика воде у Крупању

Мера се односи на изградњу фабрике воде за већи број корисника. За реализацију мере, пре свега биће потребно урадити пројектно-техничку документацију и обезбедити потребних дозвола. Циљ мере је подизање квалитета пречишћавања и производње воде, због проблема који се јављају у току године. Пројектна документација за доградњу постројења за прераду воде (ППВ) израђена је још 2013. године – потребно је иновирање (усклађивање са важећим законима и прописима). На локацији „Дедиње“ где се налазе резервоар сирове воде и ламеларни таложник, предвиђена је изградња резервоара чисте воде запремине 600 м³, филтерског постројења 50 л/с, компезационог базена (таложница за муљ из ламеле и воду од прања филтера) са пратећим инсталацијама.

Процена потребних финансијских средстава:	120.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине, донације
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство
Период спровођења:	Дугорочно

Мера 3: Успостављање система одрживог коришћења изворишних потенцијала

Мера се односи на активности редовног одржавања постојећих изворишта и водозавата и на успостављање ефикасног механизма тражења нових изворишта.

-Планирана је замена пумпи на изворишту „Лазе“ са циљем уштеде електричне енергије

-Комплетна реконструкција изворишта „Брштица“

-Примењена хидрогеолошка истраживања израде бунара и одређивање зона санитарне заштите, овера резерви воде итд.

-Преузимање сеоских водовода на управљање и одржавање од стране ЈКП „1.мај“ Крупањ

Процена потребних финансијских средстава: 35.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине, донације

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство

Период спровођења: Дугорочно и континуирано

Мера 4: Проширење водоводне мреже

Мера се односи на активности проширења водоводне мреже на подручју Општине и подразумеваће израду пројектно-техничке документације као и извођење самих радова.

-Израђена је пројектно-техничка документација за изградњу водовода у МЗ Дворска (45.000.000,00 динара) и МЗ Красава (45.000.000,00 динара) – потребна иновација пројеката и издавање дозвола и планирано је извођење радова потом.

-Проширење водоводне мреже Крупања – II висинска зона (10.000.000,00 динара)

-Преузимање сеоских водовода на управљање и одржавање од стране ЈКП „1.мај“ Крупањ.

Процена потребних финансијских средстава: 170.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине, донације

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство

Период спровођења: Дугорочно

Опис приоритетних циљева и мера за развојни правац

-ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ-

Приоритетни циљ 1: Унапређен систем управљања комуналним и осталим отпадом

На подручју општине Крупањ, услугом прикупљања комуналног отпада обухваћено је око 1.600 домаћинства, што представља свега око **30% укупног броја домаћинства** на територији општине Крупањ, због чега је једна од приоритетних мера **проширење обухвата услугом** прикупљања комуналног отпада на целој територији општине. Отпад се из домаћинства организовано прикупља у урбаним деловима насеља Крупањ (95%) и селима која су смештена уз обод места. Због велике разуђености и специфичности терена, прикупљање чврстог комуналног отпада из удаљенијих села организовано је тако да су у неколико насеља постављени контејнери у које домаћинства **самостално доносе отпад**. Након промене плана за формирање региона за управљање отпадом који би чинили град Лозница и општине Крупањ, Мали Зворник и Љубовија, ове четири локалне самоуправе споразумеле су се да се прикључе региону Ваљево, односно систему чији ће центар бити санитарна депонија “Каленић” у Убу, којом треба да руководи РЦУО “Еко-Тамнава” д.о.о. У планском периоду је предвиђена **изградња рециклажног дворишта са опремом и постројења за прераду комуналног отпада**. Такође је предвиђено постављање камера за надзор и снимање места где се баца отпад на неуређеним депонијама, као и организовано чишћење отпада на дивљим депонијама и речним коритима. Увођење примарне и секундарне селекције отпада и издвајање рециклабилног материјала биће такође једна од приоритетних мера, чијом ће се реализацијом допринети унапређењу система управљања комуналним и осталим отпадом.

Показатељи учинка

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Покривеност територије организованим прикупљањем отпада (%)	40 (2023.)	80 (2030.)	Извештај ЈКП „1.Мај“
Процент домаћинства покривен услугом организованог прикупљања отпада (%)	47 (2023.)	80 (2030.)	Извештај ЈКП „1.Мај“
Удео примарно селектованог отпада (%)	0 (2023.)	30 (2030.)	Извештај ЈКП „1.Мај“
Процент депонованог комуналног отпада (%)	100 (2023.)	70 (2030.)	Извештај ЈКП „1.Мај“

Мере за постизање Приоритетног циља 1:

Мера 1: Проширење обухвата услугом прикупљања комуналног отпада

Мера се односи на активности покривања услугом прикупљања комуналног отпада на целокупној територији општине. Такође, планирана је и набавка специјализованих возила, канти, контејнера.

Процена потребних финансијских средстава: 30.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине, донације

Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство
Период спровођења:	Дугорочно
Мера 2: Затварање и рекултивисање несанитарне депоније у Дворској	
Мера се односи на активности затварања постојеће несанитарне депоније у Дворској и њено рекултивисање. Прелазак на депоновање комуналног отпада на регионалну санитарну депонију је предуслов за ову меру. Постоји пројекат рекултивације који је потребно иновирати и прибавити одговарајуће дозволе	
Процена потребних финансијских средстава:	120.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине, донације
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство
Период спровођења:	Дугорочно
Мера 3: Увођење примарне и секундарне селекције отпада и издвајање рециклабилног материјала	
Мера се односи на активности смањења количине отпада који се депонује, издвајање рециклабилног материјала (примарна селекција) – увођење система више канти. Предвиђена набавка канти, израда рециклажних острва.	
Процена потребних финансијских средстава:	25.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине, донације
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство
Период спровођења:	Дугорочно
Мера 4: Изградња рециклажног дворишта и постројења за прераду комуналног отпада	
Мера се односи на активности формирања рециклажног дворишта – изградња објеката, потребне инфраструктуре, набавка опреме. Локација је у својини Општине. Урађена је пројектно техничка документација, међутим потребно је иновирање исте.	
Процена потребних финансијских средстава:	80.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине, донације
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство
Период спровођења:	Дугорочно

Мера 5: Едукација становништа о управљању отпадом

Мера се односи на активности информисања и едуковања становништва о сепарацији и управљању отпадом.

Процена потребних финансијских средстава:	1.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине, донације
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство
Период спровођења:	Континуирано

Приоритетни циљ 2: Унапређен систем управљања отпадним водама

У области заштите животне средине, један од највећих проблема са којима се суочава општина Крупањ јесте систем управљања отпадним водама који је неефикасан и узрокује бројне проблеме. Градска фекална канализациона мрежа постоји само у делу насеља Крупањ. У Општини **није адекватно решено одвођење отпадних вода** и оне се директно излучују у речна корита. Одвођење фекалних и других употребљаваних вода из домаћинстава у осталим деловима Крупања као и у свим осталим насељеним местима општине Крупањ, решено је **изградњом септичких јама које се празне цистернама**. Предвиђена је изградња два нова постројења за пречишћавање отпадних вода и проширење канализационе мреже. У планском периоду планирана је и изградња пречистача отпадних вода. Драстичан податак који потврђује алармантно стање јесте да је у 2020. години 28,5 % свих домаћинстава у Општини Крупањ било прикључено на канализацију.

Показатељи учинка

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Дужина канализационе мреже (км)	24 (2021.)	35 (2030.)	ДевИнфо
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу, као % укупног броја домаћинстава (%)	28,5 (2021.)	35 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС
Удео испуштене отпадне воде у системе за одвођење отпадних вода у укупној количини испуштене отпадне воде (%)	73,13 (2021.)	90 (2030.)	Општине и региони у Републици Србији, РЗС

Мере за постизање Приоритетног циља 2:

Мера 1: Проширење обухвата канализационом мрежом

Мера се односи на покривање целокупне територије насеља Крупањ и гравитирајућих насеља канализационом мрежом која чини јединствен систем. Планирана је изградња канализационе мреже у насељима Завлака и Бела Црква, а најпре је неопходна израда пројектно техничке документације.

Процена потребних финансијских средстава:	80.000.000,00 динара
--	----------------------

Извор финансирања:	Буџет Општине, донације
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство
Период спровођења:	Дугорочно
Мера 2: Квалитетније одржавање канализационе мреже	
Мера се односи на радове на редовном и хаваријском одржавању канализационе мреже у циљу подизања квалитета услуге.	
Процена потребних финансијских средстава:	15.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине, донације
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство
Период спровођења:	Дугорочно и континуирано
Мера 3: Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода	
Мера се односи на изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода за насеље Крупањ и постројења за туристичко-угоститељски комплекс Мачков камен – пројектовање и извођење обезбеђено кроз пројекат „Чиста Србија“ (око 450.000.000,00 динара). Планирано је и пројектовање и изградња постројења за новопројектоване канализационе системе Завлака и Бела Црква.	
Процена потребних финансијских средстава:	100.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине, донације
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство
Период спровођења:	Дугорочно

Приоритетни циљ 3: Развијен систем енергетске ефикасности

Општина Крупањ **спроводи мере енергетске ефикасности** кроз конкурсе којима је омогућено домаћинствима да добијају бесповратна за суфинансирање замене столарије, котлова, израду термоизолације објеката, постављања соларних панела и топлотних пумпи. Једна од планираних мера којима ће се допринети развијању система енергетске ефикасности и употребе обновљивих извора енергије је и пројектовање и извођење радова на постављању соларних панела на изворишту „Лаза“, са циљем смањења трошкова у производњи пијаће воде.

Показатељи учинка

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Удео домаћинства који је извршио енергетску санацију објеката (%)	5 (2023.)	20 (2030.)	Извештај Општине
Удео обновљиве енергије у укупној финалној потрошњи енергије јавног сектора (%)	0 (2023.)	10 (2030.)	Извештај Општине

*Мере за постизање Приоритетног циља 3:***Мера 1: Спровођење мера енергетске ефикасности**

Мера се односи на суфинансирање које додељује Општина кроз конкурсе за замену столарије, котлова, израду термоизолације објеката, постављање соларних панела, топлотних пумпи.

Процена потребних финансијских средстава: 70.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине, донације

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство

Период спровођења: Континуирано

Мера 2: Изградња соларног панела за производњу електричне енергија за снабдевање изворишта „Лазе“

Мера се односи на пројектовање и извођење радова на постављању соларних панела за производњу електричне енергије којом би се снабдевало извориште „Лазе“ чиме би се постигло смањење трошкова у производњи пијаће воде и обезбедио алтернативни извор напајања пумпи.

Процена потребних финансијских средстава: 10.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине, донације

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство

Период спровођења: Средњорочно

Приоритетни циљ 4: Упостављен ефикасан система управљања ризицима од природних катастрофа

Успостављање ефикасног система управљања ризицима од природних катастрофа на подручју општине Крупањ ће смањити могућност за настанак штета од дејства природних катастрофа и учинити средину безбедном и сугурном за живот и улагање њених грађана. Смањивање ризика за настанак штета ће оставити посебан значај на сектор пољопривреде (на усевима) и на инфраструктуру.

Показатељи учинка (индикатори)

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Износ штете на пољопривреди и објектима у односу на буџет општине (%)	27,7 (2023.)	< 10 (2030.)	Извештај Комисије за процену штета

Мере за постизање Приоритетног циља 4:

Мера 1: Извођење превентивних радова

Мера се односи на спровођење Програма превентивних радова и мера за водотоке II реда на територији општине Крупањ и Оперативног плана одбране од поплава који се доносе за сваку годину у циљу смањења ризика и штета од елементарних непогода; пројектовање и извођење бујичних (депонијских) преграда за смањење наноса у водотоцима;

Тип мере:	Обезбеђење добара и пружање услуга
Процена потребних финансијских средстава:	35.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине, донације
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство
Период спровођења:	Дугорочно

Мера 2: Едуковање становништва за поступање у ризичним ситуација изазваних природним катастрофама и ванредним догађајима

Мера се односи на организовање едукација за становништво, у циљу превенције и са циљем подизања свести о важности управљаног поступања у ризичним ситуацијама изазваних природним катастрофама и и едуковањем у вези са поступањем а и реаговањем у случају ванредних догађаја.

Тип мере:	Информативно-едукативна
Процена потребних финансијских средстава:	2.100.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине, донације
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за инспекцијске, стамбено-комуналне, имовинско-правне послове, урбанизам и грађевинарство
Период спровођења:	Континуирано

Опис приоритетних циљева и мера за развојни правац

-ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ-

Приоритетни циљ 1: Повећан обухват деце предшколским васпитањем и образовањем

Обухват деце предшколским образовањем и васпитањем у Крупњу се постепено повећавао у претходној деценији, а посебно се примећује **позитиван тренд од 2019. године**. Обухват деце вртићког узраста је сада са преко 50-60% прилично висок док је обухват деце јасленог узраста и даље јако низак (између 12% и 15%). Поређење трогодишњег просека показује да је обухват деце јасленог узраста низак не само у поређењу са подручјем Србија-Југ већ и Мачванском области у којој је обухват такође врло мали. Обухват деце вртићког узраста је на нивоу обухвата у подручју Србија-Југ и значајно је виша од обухвата у Мачванској области, али је и даље много нижа од циљева за 2030. годину од 75%. Са друге стране обухват ППП-ом показује екстремно високе вредности од преко 100%, вероватно из методолошких разлога који укључују и појаву да деца из суседних општина похађају ППП. Обзиром да до скора није постојала исказана тражња која је већа од постојећих капацитета, у циљу даљег повећања обухвата пре свега је потребно радити на кампањи **подизања свести о важности ПВО**, а у исто време понудити полудневне или друге флексибилне програме којима примарни циљ није чување деце већ васпитно образовна улога ПВО и укључивању деце у друштвену заједницу. Поред проширења ПУ у Крупњу „Наша радост“ са додатним просторијама, опремања, у предстојећем периоду приоритет ће бити и увођење нових програма и ангажовање додатног кадра.

Показатељи учинка

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Обухват деце узраста 0—3 године предшколским васпитањем и образовањем (%)	12,2 (2021.)	20 (2030.)	ДевИнфо
Обухват деце узраста од 3 године до поласка у ППП* предшколским васпитањем и образовањем (%)	56,5 (2021.)	70 (2030.)	ДевИнфо
Обухват деце ППП (стопа учешћа у организованом учењу (годину дана пре званичног узраста за упис у основну школу) - девојчице (у %))	91,7 (2021.)	100 (2030.)	ДевИнфо
Обухват деце ППП (стопа учешћа у организованом учењу (годину дана пре званичног узраста за упис у основну школу)) - дечаки (у %))	78,6 (2021.)	100 (2030.)	ДевИнфо

Мере за постизање Приоритетног циља 1:

Мера 1: Проширење објекта у предшколској установи

Мера се односи на проширење објекта ПУ у Крупњу „Наша радост“ са две додатне просторије услед

недостатка капацитета за пријем и упис деце и фискултурном салом. Активности подразумевају најпре израду ПТ документација и извођење грађевинских радова.

Процена потребних финансијских средстава: 5.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Средњорочно

Мера 2: Опремање предшколске установе

Мера се односи на опремање нових проширених просторија и фискултурне сале, као опремање постојећих просторија унутар ПУ. Опремање се односи на набавку покретних полица, намештаја, дидактичког материјала, фискултурним реквизитима за спортску халу итд.

Тип мере: Обезбеђење добара и пружање услуга

Процена потребних финансијских средстава: 3.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Краткорочно

Мера 3: Увођење нових програма

Мера се односи на ангажовање додатног стручног кадра до чега је очекивано да ће доћи услед проширења капацитета ПУ у Крупњу. Такође, општини Крупањ је у склопу Пројекта „Инклузивно предшколско васпитање и образовање“ омогућена реализација програма за рано укључивање деце у руралним срединама у ПВО за који је неопходно да се обезбеди одрживост и континуитет, имајући у виду да су програми до сада финансирани из средстава Гранта. До сада је кроз два пројекта у 5 месних заједница омогућено рано укључивање деце у ПВО, а циљ је да се програми уведу у све месне.

Процена потребних финансијских средстава: 5.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Дугорочно

Приоритетни циљ 2: Унапређен квалитет основног и средњег образовања

У општини Крупањ **систем основног и средњег образовања** функционише на ефикасан начин, са појединим елементима који требају унапређење. У Крупњу **постоје 2 матичне основне школе** са чак **15 подручних (издвојених) одељења**. Једна матична школа се налази у градском насељу је друга школа и сва подручна одељења у ванградским (осталим) насељима. Већина подручних одељења су четворогодишња. Нето стопа обухвата основним образовањем је врло висока. Посматрајући десетогодишњи период и поред годишњих флукуација приметна је виша стопа у односу и на просек подручја Србија-Југ и на просек за Мачванску област и оно што је најинтересантније, Крупањ је једина општина у којој није приметан пад стопе. У Крупњу се налази **једна средња школа** која има и трогодишње и четворогодишње профиле из подручја рада: гимназија, електротехника, машинство и обрада метала. Постоји и смер економски техничар за који школске 2022/23 године није био одобрен упис, али се већ од следеће године се планира наизменичан упис смера економски техничар и електротехничар рачунара. **У предстојећем планском периоду** планирана је изградња и опремање недостајућих физкултурних сала, као и опремање школских кабинета радним и пратећим техничким материјалом и наставним средствима. Што се тиче унапређења извођења наставе, уређивање летњих учионица у школским двориштима једна је од мера која ће дати допринос, поред реализовања различитих програма стручног усавршавања за запослене.

Показатељи учинка

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Издавање Општинског буџета за програм основног образовања у укупном буџету Општине (%)	6,53 (2021.)	8 (2030.)	Буџет Општине
Издавање Општинског буџета за програм средњег образовања у укупном буџету Општине (%)	1,79% (2021.)	3 (2030.)	Буџет Општине
Извршење планираног буџета Општине за програм основног образовања (%)	96,51 (2021.)	100 (2030.)	Завршни рачун
Извршење планираног буџета Општине за програм средњег образовања (%)	96,01 (2021.)	100 (2030.)	Завршни рачун

Мере за постизање Приоритетног циља 2:

Мера 1:Изградња и опремање физкултурних сала

- Мера се односи на изградњу и опремање физкултурних сала у Средњој школи у Крупњу и ОШ издвојено одељење у Завлаци
- Мера опремања постојећих физкултурних сала потребним реквизитима и средствима за рад

Процена потребних финансијских средстава: 65.000.000,00 динара

Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове
Период спровођења:	Дугорочно
Мера 2: Уређивање школских дворишта и уређење летњих учионица	
Мера се односи на активности и радове уређивања и опремања школских дворишта ОШ у општини Крупањ парковским мобилијаром, летњиковцима и расветом, где би се организовале наставне и ваннаставне активности.	
Процена потребних финансијских средстава:	5.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове
Период спровођења:	Краткорочно
Мера 3: Адаптација и опремање школских кабинета у ОШ и СШ	
Мера се односи на радове адаптације постојећих кабинета у ОШ и СШ и на опремање потребним наставним средствима за реализацију наставних програма физике, хемије, биологије, географије, историје, математике.	
Процена потребних финансијских средстава:	3.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове
Период спровођења:	Краткорочно
Мера 4: Реализовање програма стручног усавршавања наставника	
Мера се односи на реализовање програма стручног усавршавања запослених у образовању, са циљем повећања њихових компетенција и унапређење специфичних знања.	
Процена потребних финансијских средстава:	4.500.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове
Период спровођења:	Континуирано

Приоритетни циљ 3: Постојећи културни садржаји су унапређени у смислу квалитета и доступни у сеоским срединама на подручју

Главни носилац свих културних дешавања у општини Крупањ је Библиотека „Политика“ Крупањ, која је смештена у згради која је дар новинске агенције „Политика“, у част њених оснивача браће Рибникар. Библиотека „Политика“ је центар културних збивања општине Крупањ. Да би културни садржаји били доступни свим становницима, важно је креирати и спроводити културне програме и у сеоском подручју, за шта је предуслов отварање и успостављање објеката Домова културе и на том делу општине. Реновирање и опремање постојећих Домова културе ће такође бити предузимано, уз обезбеђивање додатног стручног кадра за извођење културних секција и активнију промоцију културних садржаја путем средстава информисања. Посебна пажња биће посвећена едукацији младих на пољу културе, што ће засигурно допринети формирању идентитета и осећају припадности појединца у заједници, као и стварању друштвених вредности.

Показатељи учинка

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Извршење буџета Општине за програм културе (РСД)	25.985.000,00 (2021.)	84.000.000,00 (2030.)	Завршни рачун
Број запослених у области културе у односу на укупан број запослених у јавном сектору (%)	1,6 (2023.)	3 (2030.)	РЗС- подаци о запослености
Број културних програма у сеоским срединама у односу на укупан број културних програма у Крупању	7,4 (2022.)	15 (2030.)	Извештај о раду установе културе
Број посетилаца културних садржаја	8.430 (2022.)	15.000 (2030.)	Извештај о раду установе културе

Мере за постизање Приоритетног циља 3:

Мера 1: Реновирање постојећих домова културе

Мера се односи на реновирање и реконструкцију већ постојећих Домова културе на територији општине Крупањ, стављањем нагласка на Домове културе на селу а све у циљу децентрализације културних збивања у општини Крупањ, који се махом одржавају у згради Библиотеке "Политика" Крупању. Реновирањем већ постојећих Домова културе, културне активности у Општини Крупањ биће приступачније свим мештанима .

- Реновирање Дома културе у Завлаци (потребна средства за реновирање 10.000.000,00 динара)
- Реновирање Дома културе у Липеновићу (потребна средства 5.000.000,00 динара)
- Реновирања Дома културе у Бањевцу (потребна средства 2.000.000,00 динара)
- Реновирање дела зграде Библиотека „Политика“ Крупањ, овде се пре свега мисли на простор Библиотеке (потребна укупна средства око 30.000.000,00 динара) и то за:
  - Замена столица у партеру велике сале (потребна средства 2.000.000,00 динара)
  - Санирање дрвених делова кровне конструкције (потребна средства 1.800.000,00 динара)
  - Замена врата и довратака у свим санитарним чворовима (420.000,00 динара)

-Израда пројекта сегментираниог и скупног грејања целог објекта како би се користио током целе године: израда пројекта и уградња опреме (3 система са топлотним пумпама и конвекторима) (потребна средства 20.000.000,00 динара)

-Реновирање депоа Библиотеке (потребна средства 1.500.000,00 динара)

-Опрема фоајеа и горњег спрата за промену функције у Клуб књиге (потребна средства 2.500.000,00 динара)

-Реновирање кабине за пројекције у великој сали (потребна средства 550.000,00 динара)

-Чишћење горионог рецидива цистерне мазута (потребна средства 1.200.000,00 динара)

Процена потребних финансијских средстава: 47.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Дугорочно

Мера 2: Отварање домова културе на сеоском подручју

Мера се односи на отварање Домова културе на сеоским подручју, како би се додатно обогатио друштвени живот људи у руралним срединама. Ова мера се посебно односи на сеоска подручја где још увек живи већи број младих људи. Домови културе на сеоском подручју отварали би се у већ постојећим објектима, који испуњавају услове: Бела Црква, Дворска, Церова, Дворска, Брштица

Процена потребних финансијских средстава: 15.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Дугорочно

Мера 3: Обезбеђивање кадрова за извођење културних секција у сеоском подручју

Мера се односи на обезбеђивање кадрова за извођење културних секција у сеоском подручју, тј. ангажовања компетентних лица који би својим радом развили активности културних секција у руралним срединама (Ангажовање драмских, ликовних, фолклорних и других културних активиста).

Процена потребних финансијских средстава: 5.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Краткорочно

Мера 4: Промоција културних садржаја путем средстава информисања

Мера се односи на рекламирање свих културних садржаја путем средстава информисања како локалног, тако и регионалног и републичког нивоа (новине, портали, телевизије, друштвена мреже и др.). Под овим

се подразумева сваки од могућих видова пренешоња и размене обавештења који су везани за културни садржај.

Процена потребних финансијских средстава: 1.500.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Континуирано

Мера 5: Едукација младих

Мера се односи на едукацију младих на пољу културе која значајно доприноси формирању идентитета и осећају припадности поједница у заједници, као и стварању друштвених вредности. Култура игра важну улогу у формирању ставова и вредности младих особа, и може имати позитивне утицаје на социјализацију, формирање личности појединца и друштвену афирмацију младих. Млади не само да могу бити корисници културних догађања и конзументи културних производа, већ млади често делују (про)активно, кроз различите облике самоорганизовања у подручју уметности и културе. Стога је од изузетне важности спровести мере едукације младих, кроз различите трибине, предавања, радионице, посете културним установама, и укључивања младих у културне активности.

Процена потребних финансијских средстава: 1.500.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Континуирано

Мера 6: Опремање и отварање „Клуба књиге и лепе уметности“

Мера се односи на опремање и отварање „Клуба књиге и лепе уметности“ у коме би се грађани након представа упознали, дружили и разговарали са уметницима. Објекат би био опремљен изложбеним просторим за слике и подијумом за кратке уметничке наступе ученика музичке школе и рецитатора из основних и средње школе, а на њему би се могли играти и кратки комади драмског и комичног карактера полазника Школе глуме Библиотеке „Политика“.

Процена потребних финансијских средстава: 7.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Краткорочно

Мера 7: Процес дигитализације за приказивање дигиталних филмова и покретање редовних биоскопских пројекција у великој сали Библиотеке „Политика“ Крупањ

Мера се односи на обезбеђивање услова за приказивање филмова дигиталног „IMAX формата“ са „surround звуком“ и сликом врло високе резолуције, због чега је неопходна набавка квалитетне опреме за приказивање филмова и побољшање акустике у великој сали Библиотеке, као и покретање сарадње са

дистрибутерима.	
Процена потребних финансијских средстава:	1.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове
Период спровођења:	Краткорочно
Мера 8: Суфинансирање и рад на позоришним представама у сопственој продукцији	
<p>Мера се односи на наставак рада на продукцији, афирмацији и презентацији позоришне уметности кроз суфинансирање и рад на позоришним представама у сопственој продукцији, избору квалитетних представа за презентацију и уз новоформиран драмски студио формирање и школе глуме за младе. Остваривање сарадње са академијама уметности, посебно у Републици Србији, чије представе би се играле у Крупњу. Млади би се упознавали са свим уметностима кроз рад на сцени, говору и књижевности, а стицали нужно самопоуздање за јавну комуникацију у свим пословима којима се имају намеру бавити у животу.</p>	
Процена потребних финансијских средстава:	6.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове
Период спровођења:	Континуирано

Приоритетни циљ 4: Успостављен ефикасан систем социјалне и здравствене заштите

У Крупњу постоји Дом здравља који пружа услуге превенције и лечења пацијената али не постоји хитна служба, што је велики недостатак и потреба, али тренутно онемогућена у смислу формално-правних услова за њено оснивања. Основна здравствена заштита пружа се и у амбулантама у насељу Мојковић. Поред недостатка медицинске и техничке опреме, основни проблем са којим се становници у општини Крупањ суочавају у области примарне здравствене заштите је **недовољан број лекара**.

Када је реч о социјалној заштити, удео расхода за социјалну заштиту из локалног буџета у Крупњу на нивоу просека издвајања ЈЛС у Србији. Налази мапирања индицирају да је обим интервенције и у области услуга социјалне заштите и у домену материјалне подршке висок, изнад просека Србија-југ. Улагања у материјалну подршку су нешто већа од улагања у услуге. Приближно половина материјалне подршке је усмерена **на сиромашне и претежно се додељује у виду новчаних давања**. На основу расположивих података у наредном периоду би у области социјалне заштите у делу у коме је за њу надлежна локална самоуправа, нагласак требао пре свега да буде на **унапређењу доступности и ефикасности већ успостављених услуга**. Све услуге би

постепено требале да се у већој мери шире и изван градског подручја, као што се указује и у Стратегији развоја социјалне заштите. Један од приоритетних проблема у области социјалне заштите јесте **условно неадекватан простор у коме послује ЦСР**, те је потребно обезбедити нови пословни простор који ће задовољити потребе запослених као и корисника.

Показатељи учинка

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Број лекара на 1.000 становника	1 (2021.)	1,3 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС
Број здравствених амбуланти са унапређеним условима у периоду примене Плана развоја 2023-2030.	-(2023.)	3 (2030.)	Извештај Дома здравља
Удео корисника новчане социјалне помоћи у укупној популацији (%)	2,3 (2021.)	2 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС
Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији (%)	18,2 (2021.)	16 (2030.)	Аналитички сервис ЈЛС

Мере за постизање Приоритетног циља 4:

Мера 1: Унапређење стања инфраструктуре у области социјалне заштите- ЦСР

Мера се односи на обезбеђивање новог пословног простора са довољним бројем канцеларија. Потребно је да водитељ случаја има своју канцеларију за које је неопходно обезбедити поверљивост разговора са корисницима социјалних услуга.

Процена потребних финансијских средстава: 1.500.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Краткорочно

Мера 2: Набавка теренског возила за потребе ЦСР

Мера се односи на лакше досезање до корисника у руралним месним заједницама. Због разруђености терена и неприступачности потребно је набавити теренско ауто, које ће користити социјални радници за рад на терену.

Процена потребних финансијских средстава: 2.500.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Краткорочно

Мера 3: Вођење информативне и едукативне кампање корисницима услуга социјалне заштите

Мера се односи на бољу информисаност потенцијалних корисника о правима и услугама социјалне заштите, одласком на терен, одржавањем трибина, предавања, радионица и спровођење медијских кампања.

Процена потребних финансијских средстава: 1.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Дугорочно и континуирано

Мера 4: Одржавање и инфраструктурно унапређење Дома здравља и сеоских амбуланти

Мера се односи на радове редовног одржавања ДЗ и амбуланти у селима, као и на радове којима би се инфраструктурно унапредио објекат ДЗ. Радови подразумевају уређење и ограђивање дворишног простора ДЗ, изградњу гаражних места за санитете и службена возила.

Процена потребних финансијских средстава: 10.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине, донатори

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Континуирано

Мера 5: Набавке медицинске и техничке опреме у ДЗ

Мера се односи на набавку дијагностичких и лабораторијских уређаја са пратећим средствима. Такође, планирано је техничко опремање рачунарима и другом опремом.

Процена потребних финансијских средстава: 12.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине, донатори

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Краткорочно

Мера 6: Набавка санитетског и теренског возила за потребе ДЗ

Мера се односи на набавку недостајућег санитетског и теренског возила са потребном медицинском опремом.

Процена потребних финансијских средстава: 8.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине, донатори

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Краткорочно

Мера 7: Ангажовање недостајућег стручног и помоћног особља у ДЗ

Мера се односи на ангажовање недостајућег медицинског особља, тј. лекара, медицинских сестара, возача и помоћног особља.

Процена потребних финансијских средстава:	91.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове
Период спровођења:	Краткорочно

Приоритетни циљ 5: Унапређени услови за развој спорта на подручју

Крупањ има дугу традицију и богату историју спорта. Године 2022. у Крупњу је прослављен век постојања фудбалског клуба Рађевац, а самим тим и **век спорта у Рађевини**, због чега спорт има велики значај за локалну заједницу. Данас у Крупњу постоји и функционише велики број спортских екипа, који бележе запажене резултате, те су спортске активности веома популарне посебно међу децом и младима. Када је реч о издвајању буџета за функционисање локалних спортских установа, оно је знатно порасло у 2021. години (5.814) у односу на податке из 2019. године (1.664). За само подстицање спорта у 2021. нису издвојена средства. У наредном периоду биће реализоване мере које се односе на радове у области спортске инфраструктуре али и вођења едукативних и промотивних кампања о спортским активностима и здравим стилевима живота за све становнике.

Показатељи учинка

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Број објеката спортске инфраструктуре	22 (2023.)	27 (2030.)	Извештај Општине
Број реконструисаних објеката спортске инфраструктуре у периоду у укупном броју спортских објеката 2023-2030. (%)	- (2023.)	33,33 (2030.)	Извештај Општине

Мере за постизање Приоритетног циља 5:

Мера 1: Реконструкција постојећих спортских објеката и терена

Мера се односи на реконструкцију већ постојећих спортских објеката и терена. Свим теренима на територији општине Крупањ управља Туристичко-спортска организација општине Крупањ. У овој мери предвиђена је реконструкција следећих спортских терена:

- (1) Пресвлачење кошаркашког терена са тартан подлогом-предвиђена средства 2.500.000,00 динара;
- (2) Пресвлачење рукометног терена на отвореном мултифункционалном подлогом –предвиђена средства 4.500.000,00 динара;
- (3) Реконструкција мини пич терена са вештачком подлогом 3.500.000,00 динара;
- (4) Реконструкција трибина на фудбалском стадиону Драган Живановић Жиле ФК Столице-предвиђена средства 5.000.000,00 динара;
- (5) Реконструкција трибина на фудбалском стадиону Мирко Васиљевић Фк Рађевац-предвиђена средства 10.000.000,00 динара;

(6) Реконструкција теретане на отвореном –предвиђена средства 2.500.000,00 динара.

(7) Извођење преосталих радова на дограђеном анексу спортске хале у Крупње и опремање - 30.000.000,00 динара;

Процена потребних финансијских средстава: 58.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Дугорочно

Мера 2: Уређивање „Стазе здравља“

Мера се односи на уређивање Стазе здравља у дужини од максимално 2 км. Стаза ће у потпуности бити означена и попуњена са местима за одмор у виду клупа. Сама стаза би требало да има три нивоа оптерећења (равна стаза, стаза са блажим успоном, комбиновани терен).

Процена потребних финансијских средстава: 2.000.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Краткорочно

Мера 3: Изградња додатних спортских објеката и терена

Мера се односи на изградњу додатних спортских терена на територији општине Крупањ. Овде се превасходно мисли на изградњу:

- (1) терена за тенис- 2.000.000,00 динара
- (2) атлетске стазе- 1.500.000,00 динара
- (3) трибине са свлационицама за фудбалски терен са вештачком травом- 15.000.000,00 динара
- (4) трибине за кошаркашки терен са тартан подлогом- 3.000.000,00 динара;
- (5) изградња спортских објеката и терена по МЗ (Бела Црква, Завлака и др.) – 10.000.000,00

Процена потребних финансијских средстава: 31.500.000,00 динара

Извор финансирања: Буџет Општине

Одговорност за спровођење (носилац мере): Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове

Период спровођења: Дугорочно

Мера 4: Едукативне и промотивне кампање о спортским активностима и здравим стилевима живота

Мера се односи на одржавање трибина, предавања, радионица, као и снимање пропагандних спотова о спортским активностима и здравим стилевима живота. Укључивање познатих спортиста као промотера спорта и здравог начина живота.

Процена потребних финансијских средстава:	1.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове
Период спровођења:	Континуирано

Опис приоритетних циљева и мера за развојни правац

-ДОБРА УПРАВА-

Приоритетни циљ 1: Унапређена ефикасност и делотворност јавне управе

Општинска управа општине Крупањ настоји да јача капацитете у управљању људским ресурсима и унапређењу квалитета услуга које се пружају грађанима, уз поштовање начела доброг управљања, а све са циљем да на квалитетан и ефикасан начин пружи услуге грађанима- што кроз увођење еУслуга, што кроз успостављање Јединственог управног места и друге значајне мере.

Показатељи учинка

Показатељ учинка (индикатор) са јединицом мере	Базна вредност у базној години	Циљна вредност у циљној години	Извор провере
Укупан број електронских услуга за грађане и привреду на порталу е-Управе	7 (2023.)	10 (2030.)	Извештај Општине

Мере за постизање Приоритетног циља 1:

Мера 1: Модернизација система рада Општинске управе

Мера се односи на унапређење рада Општинске управе кроз модернизацију рада и то кроз:

- (1) Унапређење постојећих и крирања и увођења нових електронских услуга за грађане и привреду на порталу е-Управе у сардњи са Канцеларијом за ИТ, како би се грађанима и приврединцима омогућило да на брз и једноставан начин оставаре своја права.
- (2) Набавка потребне ИТ опреме (софтвери, компјутери, штампачи, скенери) за потребе рада Општинске управе
- (3) Израда новог сајта општине Крупањ у складу са Уредбом о ближим условима за израду и одржавање веб презентације органа
- (4) Успостављање Јединственог управног места – ЈУМ
- (5) Стандардизација административних поступака и процеса
- (6) Даље унапређивање принципа доброг управљања

Процена потребних финансијских средстава:	9.000.000,00 динара
---	---------------------

средстава:	
Извор финансирања:	Буџет Општине, донатори
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове
Период спровођења:	Дугорочно

Мера 2: Унапређење система управљања људским ресурсима у Општинској управи

Мера се односи на боље планирање кадровске политике у Општинској управи кроз:

1. Доношење Акционог плана за управљање људским ресурсима
2. Успостављање механизма за праћење, оцењивање и вредновање запослених у општинској управи
3. Спровођење тематских и стручних обука за запослене у општинској управи
4. Унапређење политике задржавања кадрова у локалној самоуправи и професионализације на положају

Процена потребних финансијских средстава:	3.000.000 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа/ Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове
Период спровођења:	Дугорочно

Мера 3: Реконструкција и адаптација зграде општинске управе

Мера се односи на израду пројектно-техничке документације за реконструкцију крова, као и радова на унапређењу енергетске ефикасности постављањем изолације и фасаде, као и замене котла на еколошки прихватљиве енергенте.

Процена потребних финансијских средстава:	55.000.000,00 динара
Извор финансирања:	Буџет Општине
Одговорност за спровођење (носилац мере):	Општинска управа
Одговорна организациона јединица:	Одељење за општу управу, друштвене делатности, послове органа општине и заједничке послове
Период спровођења:	Средњорочно

ОКВИР ЗА СПРОВОЂЕЊЕ, ПРАЋЕЊА СПРОВОЂЕЊА, ИЗВЕШТАВАЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПЛАНА РАЗВОЈА

У оквиру овог поглавља представљен је механизам улога, одговорности као и календар активности када је реч о процесу праћења спровођења, извештавања и вредновања усвојеног **Плана развоја Општине Крупањ 2023-2030**. Наведени процес се спроводи у циљу повећања ефикасности у спровођењу и повећању вероватноће остваривања приоритетних циљева.

Праћење спровођења

Праћење спровођења је континуирана активност, која се спроводи свакодневно током имплементационе године. За потребе спровођења Плана развоја општине Крупањ 2023-2030. креиран је институционални оквир са два основна нивоа структуре, а то су:

(1) Координационо тело

(2) Носиоци мера дефинисани у оквиру Плана

Наведена структура врши праћење остваривања приоритетних циљева по учинцима, одступања тј. разлику уколико постоји, доноси одлуке за превазилажење насталих одступања, изазова и проблема када је реч о постизању учинака.

Координационо тело има координатора чија улога је прикупљање информација о спровођењу мера и одржавање континуиране комуникације, пре свега између координационог тела и носиоца мера, детектовање проблема и давање препоруке за решавање истих, праћење усаглашености средњорочних планова институција са мерама у Плану развоја, припрема материјале, извештава координационо тело, и обавља административно-техничке послове. У том смислу, улога координатора припадаће **Општинском већу** у проширеном саставу, кроз надлежности над процесом спровођења, праћења напредовања и извештавања. У евентуалним одступањима од Плана развоја, Општинском већу ће припасти и надлежност над дефинисањем корективних мера и алтернативних решења путем ревизије планског документа. Суштински, оперативну улогу у седмогодишњем планском процесу ће имати општинска управа и одељења, као носиоци спровођења мера на локалном нивоу.

План развоја се спроводи путем средњорочног плана, тј. **средњорочни план је алат за операционализацију**. Спровођење се врши тако што се подаци прикупљају за сваку од активности у оквиру мера. Процес прикупљања и обраде података у вези са реализацијом појединачних активности у оквиру сваке од мера, као и података о остваривању конкретних показатеља (за мере и циљеве) је одговорност руководиоци одељења, у складу са надлежностима. Подаци се прикупљају из различитих примарних и секундарних извора (дефинисани обрасци за прикупљање од носиоца мера, званична статистика, анкете/упитници по потреби). Према томе, узимајући у обзир међусобну повезаност Плана развоја и средњорочних планова, као и то да се у оба документа дефинишу одговарајући показатељи, управо **средњорочни планови представљају основ за праћење и**

вредновање учинака и остварених позитивних промена у приоритетним областима развоја.

Вредновање

Вредновање је утврђивање степена промене који је настао спровођењем мера из Плана развоја и степен достизања приоритетних циљева, а спроводи се периодично. Вредновање се врши на основу података добијених од руководиоца одељења, органа и организација одговорних за спровођење мера, али и података добијених из званичних статистичких база. Утврђивање степена настале промене спровођењем плана развоја треба да укаже на потенцијалну потребу преиспитивања и унапређења (ревизије) Плана развоја. За разлику од процеса праћења спровођења Плана развоја општине Крупањ 2023-2030. који подразумева континуирану активност, **вредновање учинака Плана развоја подразумева његову оцену**, која ће се спроводи периодично током седмогодишњег периода важења Плана развоја, са циљем да се измере достигнућа и позитивне промене. Да би се установио степен остварених промена и измерили ефекти, вредновање ће се базирати на прикупљеним подацима, што значи да ће се **процес вредновања учинака реализовати тек после процеса праћења спровођења Плана развоја општине Крупањ.**

Извештавање

Закон о планском систему Републике Србије дефинише обавезу извештавања о спровођењу Плана развоја на **годишњем нивоу**, као и извештавања о учинцима спровођења Плана развоја по истеку сваке треће календарске године од његовог доношења. Такође, Закон је прописао и обавезу да се Извештај о спровођењу Плана развоја, као и Извештај о учинцима спровођења тог плана, објављују на званичној интернет страници Општине Крупањ.

ТАБЕЛЕ, СЛИКЕ И ГРАФИКОНИ

Табела 1. Упоредни преглед структуре становништва по старосним групама, по пописима становништва из 1991., 2002. и 2011. год.....	12
Табела 2. Број привредних друштава у 2021. год. на територији Општине Крупањ.....	13
Табела 3. Просечне зараде по запосленом за Општину Крупањ, у РСД.....	14
Табела 4. Преглед развоја инфраструктуре 2011-2022 година.....	16
Табела 5. Број лекара у примарној здравственој заштити на 1.000 становника (у %), 2020.	22
Слика 1. Процес израде Плана развоја	7
Слика 2. Географски положај општине Крупањ.....	11
Графикон 1. Удео корисника НСП у укупној популацији (у %), 2012-2020.	21